

„A NÖVELŐ KÖZÖSSÉG”

(A SZEGEDI FIATALOK MŰVÉSZETI KOLLÉGIUMA)

ISMERETTERJESZTŐ DOKUMENTUMFILM

Forgatókönyv

2X50 perc

Írta:
BUBRYÁK ISTVÁN

I. Zene felkever

(Liszt: Revive segedin – Kerek Ferenc előadásában CD)

Zene elhalkul

Az 1920-as évek végén a szegedi egyetemi ifjúság szabadabb szellemiségét is demonstrálandó, itt, az egyetemen, létrejött egy olyan csoportosulás, mely 85-90 év elteltével is az utókor csodálatát vívhatja ki. Úgy nevezték magukat: A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma. Húszegynéhány éves fiatalok tudományos és művészeti célkitűzéssel alakult értelmiségi-ifjúsági csoportosulása volt ez, Csaplár Ferenc szavaival élve: „nem volt más, mint néhány saját deklasszálódása és az embertelen paraszti sors azonosságának tudatától, lelkiismeretétől, a nyomor rettentő képeitől űzött, szinte minden támogatást nélkülöző fiatalember heroikus, eleve nem sok reménnyel kecsegtető, kudarcra ítélt utópisztikus küzdelme 5,5 millió katasztrális holdnyi szükség, tudatlanság, sötétség, közöny vagy egyenesen ellenszenv ellen.” Itt tartották előadásait az egyetemen, itt, a Kárász u. 15-ben volt az irodájuk, a Hétvezér utcai, azóta már lebontott Munkásotthonban voltak a rendezvényeik, előadásokra az Ady téri, akkor Szukováthy térnek nevezett épületbe jártak, itt béreltek hónaposszobákat a környéken, egyszóval itt éltek, mondhatni: köztünk. Ismerjük meg őket!

Zene felerősödik

Zene kiáll

A Kollégium szellemi elődje a szegedi egyetemi hallgatók radikális szellemű Bethlen Gábor Köre volt. Hasonló szervezetek sokasága működött akkor az országban (Bartha Miklós Társaság, Wesselényi Reform Klub, Batsányi János Társaság, Sarló Mozgalom stb.). A Bethlen Gábor Kör abban különbözött tőlük, hogy ez egy református vallási identitású kör volt, amelynek vezetői, elsősorban Buday György, aki, 1927-től meghatározó erejű vezetője volt a körnek, Ady

Felblende

Szeged mai képei, majd egyre régebbiek, végül fotomontázs a múlt század húszas, harmincas éveiből

Narrátor I. (színész)

Ül a Dugonics téri szökőkút kávéjában, kezében Csaplár Ferenc A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma c. könyve, rálát az egyetem épületére, belát a Kárász utcába:
szinkron:

olvassa
inzert: a könyv címlapja,
impresszuma

Szinkron

FŐCÍM:

**„A NÖVELŐ
KÖZÖSSÉG”**

Narrátor II. (csak hang)

Nyugat, 1932.I.471.
Magyar Szemle 1936. 28/3
Jelenkor 1963.12.1177-1180
Magyar Szemle 1930.VIII.3.

Buday György portré

Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Dezső műveinek hatására a magyar falu és tanya népe iránt kezdett érdeklődni, a társadalom és a nemzeti művelődés megújulását a magyar parasztság friss erőitől várta. Hatott rájuk Bartók és Kodály szellemisége, hatott rájuk, hogy újfajta parasztabrázolásokat jelentek meg a képzőművészetben, és hatott rájuk a magyar közvélemény érdeklődésének változása, mely befogadójává vált ezen újfajta megközelítéseknek.

Szegedet bizonyosfajta kettősség jellemezte ezekben az években. Dr. Jankovics László szegedi orvoskari dékán szerint: „Szegeden a legszegényebb néposztályok összes gyermeke tbc-vel van fertőzve.” Ugyanakkor épülnek az új klinikák, épül az új egyetemi városrész. - „Nem is olyan régen a belváros szeméjtéjével töltötték fel ezeket az utcákat. Csatornázásról szó sincsen, mély árkok húzódnak az utca két oldalán jóféle állott vízzel és békanyállal, mely üdén zöldell az embertelen nyári hőségben.” írja Féja Géza Viharsarok című könyvében, ugyanakkor épül a Fogadalmi templom, a Hősök kapuja, a belváros, a bérpaloták. - Agrárválság van, amely megemeli a munkanélküli városi lakosság létszámát, mert mindenki ide tolul, hátha munkát kaphat a Mars téri emberpiacon, aminek következtében elképzelhetetlenül hosszú sorok alakulnak ki az ingyenkonyháknál, kilakoltatások hergelik az indulatot. A szellemi élet pezseg: megalakul és működik a Dugonics Társaság (Juhász Gyulával és ritkán Móriczcal); sok újhangú újságkezdemény indulna (Bohéme Lapja, Mécs, Színház és Társaság, Csönd, Magyar Jövendő), megjelenik a Széphalom (Zolnai Béla nívós lapja), a Szegedi Szemle, és mint mindig, rivalizál egymással a Szegedi Napló és a Délmagyarország. Az Alföldkutató Bizottság elindítja a Népünk és nyelvünk című periodikát, amely a legfontosabb szakmai folyóirat a címében is jelzett tárgykörök tekintetében. Móra Ferenc a Szegedi Szemle 1928. I. 1. számában Beköszöntő gyanánt című cikkében így ír róluk:

„...azoknak a hónapos eszmekegyeseknek hónapos csontjai, amelyek elhullottak a szegedi részvétlenség Szaharájában. Mind úgy muzsikás szóval vágott neki a pusztának, aztán egyik bírta benne két hétig, a másik két hónapig, de volt olyan, amelyik három esztendeig is elvánszorgott, de akkor kiadta nagyon elvékonyodott lelkét.”

Ady, Móricz, Szabó Dezső portrék
tanyai szociofotók a korból,
Bartók, Kodály népdalgyűjtés
közben, korabeli
képzőművészeti alkotások
stb.

Narrátor I.

Helyszín ugyanott, a
szöveggel érintett épületek,
utcák, városrészek,
személyek fotói egy albumba
összegyűjtve, ebben lapozgat
és trükkel mindig az jelenik
meg a képernyőn, akiről vagy
amiről épp szó esik.

szinkron

Jankovics-portré, Kórházi
képek, épülő klinikák

Viharsarok 1936. 244.old.

Féja arckép, Viharsarok
címlap, szövegkiemelővel a
sorok

Hősök kapuja építkezés, piaci
képek, Mars-téri emberpiac,
Valéria-téri paprikapiac,
Rudolf-téri halpiac stb.
Ínségkonyhák.

Dugonics Társaság
hirdetményei, megjelent
lapok példányai, Széphalom
fejléc és impresszum,
Népünk és Nyelvünk
címlapjai montázs

Narrátor III., Móra F.

szerepében (Csak hang)
A felsorolt lapok fejlécei, az
idézett cikk (Sz.Sz. 1928.I.1.)
és néhány írás belőlük.

<p>Az elégedetlenkedő fiatalok megalakítják a Tömörkény István Irodalmi Társaságot, Lírai antológiát adnak ki, Igen címmel matinét szerveznek, kiadják József Attilától a Szépség koldusát és több fiatal író is még.</p> <p>Az egyetemi élet is vegyes képet mutat: Zolnai Béla, Mészöly Gedeon, Imre Sándor, Bartók György, Marót Károly, vagy a piarista Sík Sándor, és a bencés Várkonyi Hildebrand Dezső mellett itt tanít a munkásságában nem, de személyében vitatott Horger Antal és Kogutowitz Károly is.</p> <p>A Bethlen Gábor Kör tagjai 1928 őszén indultak először déltiszántúli falu- és tanyajárásokra, melyek során rádöbbenek a parasztság súlyos szociális nyomorára. Gesztelyi Nagy Lászlónak a Bethlen Gábor Kör által megjelentetett dolgozata volt a közvetlen presszió, amely hatására az angol settlement mozgalom mintájára – mely külvárosi nyomornegyedekben huzamosabb ideig működő szociális központokat hozott létre – 1929 szeptemberétől megszervezték agrársettlement mozgalmukat. Az agrársettlement mozgalom tagjai elsősorban a szegedi tanyavilágot járták, népművelő és felvilágosító munkát és szociográfiai felmérést végeztek, a népi kultúra emlékeit gyűjtötték. Eredményeikről cikkekben és tanulmányokban számoltak be.</p> <p>.....vagyok, színművész, a továbbiakban én személyesítem meg Buday Györgyöt.</p> <p>„Nem tudtuk a fényképezőgép hideg objektivitásával csak szemlélni és regisztrálni a paraszti élet ezernyi apró és óriási tragédiáját, hanem akarva-akaratlanul közbe kellett lépünk és erőnk szerint segíteni.”</p> <p>A Bethlen Gábor Kör kezdeti tevékenységén kitűnően lemérhető Szabó Dezső hatása, aki szerint a jövő útja a magyar paraszt. Hitt a polgárosodásukban. A nép nem jelentett számára mást, csakis a parasztságot. Az arisztokráciát, a zsidóságot és a németeket, a katolicizmust és kommunizmust egyaránt a nép elpusztítására szövetkezett erőknek látta és láttatta. Úgy vélte, a parasztságból kinevelt új középosztályt kell a társadalom vezető erejévé tenni.</p> <p>„, a magyar faj sorsa, s ezzel a magyar nemzet és haza sorsa is szorosan egybeesik, sőt azonos a magyar falu és tanya</p>	<p>Narrátor I. Szinkron a szökőkútnál</p> <p>Zolnai, Mészöly, Imre, Bartók, Marót, Sík és Várkonyi professzorok fotói, ugyanígy Horger és Kogutowitz prof. esetében is.</p> <p>Narrátor II. (csak hang) Gesztelyi Nagy lászló cikke: A jövő magyar intelligencia és a tanyakérdés. (Bethlen Gábor Kör kiadványai. 3. Szeged, 1928) További cikkek a Bethlen-kör tagjaitól (Balla Sándor, Joó Tibor, Schiffert (Szomjas) György, Ádám László, Ortutay Gyula stb.)</p> <p>Színész I. Buday György szerepében, szinkron, egészalakos, a Kárász u. 15. sz. alatti egykori irodájukban.</p> <p>plánváltás, közeli Szinkron folyt.</p> <p>Narrátor II. (csak hang) Cikkek a Bethlen Gábor Kör kiadványaiból, Szabó Dezső könyvek montázsa.</p> <p>Színész I.(Buday György) szinkron, u.o. szituáció: Buday előadást tart a Bethlen</p>
---	--

parasztságának sorsával, mert fajtánk hazánkban való fokozottabb szerephez jutása és végre valóban öncélú nemzeti állammá való kiépülése csakis a mai intelligenciának a színmagyar parasztság lelkétől és véréből való regenerálódása útján képzelhető el. (...) A parasztság és értelmiség kölcsönös közeledését és szintézisét csak kisebb mértékben gátolják komolyabb gyökerű, nehezen kiegyenlíthető gazdasági és elvi akadályok: legtöbbször csak felületességből, bürokráciából elkövetett hibák elmérgesedése, fokozott érzékenykedések és hiúságok, egyéni visszaélések és főként egymás nem ismerése az, ami lehetetlenné teszi a társadalmi szintézist. (...) nem szabad vértelen teóriák, az íróasztal és a kávéházi asztal mellől ismét erősen kísértő fantazmagóriák szerint kísérelni meg az országépítés e szinte döntő feladatcsomójának megoldását, hanem becsületes jóhiszeműséggel likvidálva az eddig történeteket, közvetlen vizsgálat tárgyává kell tenni azt a helyzetet, mely változtatásra szorul

Buday felismeri, a settlement forma (központ jellegű komplex egészségügyi, szociális és kulturálódási központ a vidéki helyszínen) a magyar paraszti viszonyok között megvalósíthatatlan. Módosítják a tervet, ú.n. „kiszállásokat” szerveznek, Szeged és környéke lett a kiszállások központja, és ők voltak, ők lettek Magyarországon az első szervezett főiskolás falukutató munkaközösség.

Teljes bizalmatlanság fogadta őket, a bezárkózó tanyagazdák ellenséges tekintetének feloldásában nagy segítséget jelentett közvetlen stílusuk, nyitott személyiségük és amikor a parasztok rájöttek, hogy nem hivatalos emberek rajzolgtatják házaikat, nézegetik eszközeiket, jegyzik le mondókáikat vagy gyűjtik népdalaikat, hanem „egyetemista urak és hölgyek”, akkor kinyíltak és kézzel adták őket újabb adatközlőkhöz vagy vitték el őket olyan helyszínekre, ahová másképp sohasem juthattak volna el. 1930-ban 211, 1931-ben 189 intézményes és ennél jóval több egyéni kiszállást teljesítettek. 1930. tavaszán kezdik közölni gyűjtőmunkájuk eredményeit: Ádám László, Szomjas (Schiffert) György, Balla Sándor és Tömöry Lajos cikkek megdöbbennek az olvasókat. Olyanfokú szegénységről és elmaradottságról közölnek dokumentumokat, amilyenre a városok népe nem is számíthatott.

A Korunk, a Sarló Mozgalom, az Erdélyi Fialatok, a Bartha Miklós Társaság, és a Szekfű Gyula szerkesztette reformkonzervatív Magyar Szemle örömmel üdvözli a mozgalmat. Az egyetem oktatói kara óvatos rosszallással, a bajtársi szervezetek nyílt ellenségességgel viseltetnek irántuk.

„...vannak dolgok, amelyeken egy nyelvet beszél az erdélyi hegyek pásztora, a székely ezermester, az alföldi béreslegény és kispasztor, a tiszaháti földmunkás és a londoni külváros

Gábor Kör tagjainak a Kárász u-i központban. Jelen vannak a későbbi Kollégiumi tagok Cikk sárgával kihúzva: BGK Kiadványai 4. 5. 6. 7.

Narrátor II. (Csak hang)
Nyugat, 1933I. 34. 33.
Joó T. Magyar Szemle.
1929.VII.3.377.

Napsugaras házak rajzai, népi tárgyi emlékek abban a korban gyűjtve, adatközlőknek nyilatkozók fotói.

B. Gy. Az agrársettlement mozg. útja 34-35

DM. 1930 ápr. 27;DM. 1930. máj. 11; DM. 1930. máj.25.
DM. 1930. máj. 29. júl.13 és júl. 20.

Korunk: 1930. 4.75.
Magyar Szemle
1929.VI.3.289; ill. VII.4.383.

Színész I. (Buday György)
Szinkron, a Kárász u. u.o.

<p>nyomortanyáinak, a slumnak a lakója. És vannak dolgok, melyekre egy hangon válaszol a világ összes vezérigazgatója.”</p> <p>Ez a mondat sejtette már, hogy az agrársettlemment mozgalom egyes tagjai elvesztették bizalmukat a középosztályban, ahová integrálni szándékoztak a parasztságot, ezért szakítanak a magyar parasztság kizárólagos vezetői szerepének elvével, valójában a Szabó Dezső-i elvekkel.</p> <p>A Bethlen Gábor Kör 1928-as első falujárásainak már résztvevője volt a későbbi Művészeti Kollégium tagjai közül Buday Györgyön kívül Balla Sándor, Tomori Viola, Árvay Erzsébet és Hont Ferenc, majd 1929 őszétől, már, mint az agrársettlemment mozgalom tagja járta a vidéket Erdei Ferenc, Gáspár Zoltán, Ortutay Gyula, Tolnay Gábor és Reitzer Béla. A többiek: Baróti Dezső, Berczeli Anzelm Károly, Radnóti Miklós és Széll István csak 1930-ban csatlakoztak hozzájuk. Sőt, Kárász Judit, a 15. tag csak 1932-ben vált taggá.</p> <p>..... vagyok, színművész, a filmben én személyesítem meg Ortutay Gyulát.</p> <p>„Az agrársettlemment gyakorlati és gyűjtő jellegű munkássága, a kiszállások és előadások, szociográfiai és etnográfiai gyűjtés közben adódott tanulságos élmények szinte kényszerítő erővel kívánták a Művészeti Kollégium létrejöttét, hogy pontosan megformulázhassuk ennek a munkának, a gyűjtött anyagnak és szerzett élményeknek szellemi, művészeti és tudományos értelmét.”</p> <p>A Bethlen Gábor Kör agrársettlemment mozgalmának tagjai 1930 őszén választották meg maguk közül titkos szavazással a Művészeti Kollégium tagjait. A társaságnak a nevet Buday György adta és ő lett annak vezetője is, úgy, hogy a már megválasztott kollégiumi tagok zárt szavazáson maguk közül őt jelölték.</p> <p>A művészeti titkár Tolnai Gábor, az adminisztrációs titkár Reitzer Béla, a felelős szerkesztő Balla Sándor, majd annak 1933-as kiválása után Gáspár Zoltán lett. Buday így két társaságnak is, a Bethlen Gábor Körnek és a Kollégiumnak is elnöke volt. Míg a Bethlen Gábor Kör inkább őrizte volna vallási jellegű (református) identitását, a kollégium tagsága inkább nyitott, a művészet irányába tájékozódó szervezetet szeretett volna. Az új tagok között egyre kevesebben voltak a reformátusok, a konzervatívabb bethlenistákkal szemben inkább baloldali elköteleződésűnek voltak mondhatók, tehát politikailag is nyíltnak látszódott az olló, így 1932-ben Buday</p>	<p>Narrátor II. (Csak hang) B. Gy. Az agrársettlemment mozgalom útja 33.</p> <p>Narrátor I. szinkron, u.o. Nevezettek portréi egymáshoz adódnak és tablószerű képpé formálódnak</p> <p>Színész II. Ortutay Gyula megszemélyesítője Teljesalakos, a Kárász u.-i helyiségben szinkron</p> <p>Plánváltás szinkron</p> <p>Narrátor I. szinkron a szökökútnál</p> <p>O.Gy: SzFMK Magyar Szemle, 1934.XX.45.-46. O.Gy.Radnóti Miklós Kortárs, 1956.5.655</p> <p>Nevezettek portréfotói</p> <p>Szinkron</p>
--	--

<p>helyett a Bethlen Gábor Kör Ádám Lászlót választotta elnökéül, de a két szervezet mindvégig korrekten együttműködött, úgy, hogy a Művészeti Kollégium a Kör egyik alszervezete volt hivatalosan, miáltal annak nem kellett működési szabályzatot készítenie és azt elfogadtatni a belügyminiszterrel. De külsőségeiben (könyvelés, boríték, levélpapír stb.) teljesen különállók voltak.</p> <p>A szegedi egyetem - bár csökkentette a tanszékek számát, - olyan tanári kart mondhatott ekkor magáénak, amivel kevés egyetem büszkélkedhetett akkor.</p> <p>Legelőször is Sík Sándort kell említenünk, a piarista paptanárt, író és költőt, aki pártfogója az egész Kollégiumnak, de különös szeretettel viseltetik annak bölcsészcsoportja (Baróti Dezső, Ortutay Gyula, Radnóti Miklós és Tolnai Gábor) iránt. Kedvence Radnóti, akit 1931-ben az Újmódi pásztorok éneke című kötete miatti perében még a bíróság előtt is megvéd.</p> <p>....vagyok, színművész, Radnóti Miklóst jelenítem meg.</p> <p>„körbe harcoltunk, összetámasztva hátunkat társainkkal; kúszunk és buktunk, s ha kellett mesei süvegekkel röptünk láthatatlan.”</p> <p>Solymossy Sándor nevét kell másodikra feltétlenül megemlíteni, szellemisége és szerepe a Kollégium néprajzi gyűjtőmunkájában, annak sikerében elvitathatatlan. Ő indította gyűjtőmunkára Ortutayt Szabolcsba, hatására került a Koll. érdeklődésének központjába a népdalgyűjtés.</p> <p>Várkonyi Hildebrand Dezső bencés szerzetes-tanár (Hildebrand a szerzetesi neve) a modern polgári pszichológia és neveléstudomány tanára, hatására Tomori Viola és Reitzer Béla kezd a nevelés kérdésével behatóan foglalkozni.</p> <p>Zolnai Béla nevét kell még megemlíteni, mint azon tanárok egyikét, aki hatással volt a Kollégium tagjaira.</p> <p>Irodalomtörténész volt, az egyetem francia filológiai intézetét vezette és szerkesztője volt a Széphalom című irodalmi lapnak, és e minőségében kiadója Szerb Antalnak, Kosztolányinak, Juhász Gyulának és kedvenc tanítványának, Radnóti Miklósnak.</p> <p>A korabeli hasonló társaságok néhány hónapos-éves működés után széthullottak. Feltehető a kérdés, mi tartotta össze őket közel 10 évig. Ortutay Gyula adja meg a választ:</p> <p>„A vidéki egyetem, ez esetben a szegedi, a város adottságainál fogva nem nyújthat olyan változatos, egészen eltérő</p>	<p>Narrátor II. (Csak hang)</p> <p>Korabeli egyetemi képek Sík Sándor portré/k/</p> <p>Nevezettek portréi, kötet fejléc</p> <p>Színész III. Radnóti Miklós szerepében egészalakos a Kárász u.-i helyiségben szinkron Plánváltás szinkron</p> <p>Narrátor II. (Csak hang) Solymossy portré/k/, kiadványok címlapjai</p> <p>Várkonyi portré/k/</p> <p>Zolnai Béla portré/k/ Széphalom fejlécek montázs</p> <p>Színész II. (Ortutay) Szinkron a Kárász u-i helyiségben</p>
--	---

<p>lehetőségekkel kecsegtető művészeti, irodalmi életet, mint a főváros, ahol az állandóan hullámozó, át- meg átcsoportosuló szervezkedésekben szinte a legellentételesebb csoportok között is megtalálható az átmenet bárki számára. A Művészeti Kollégium 15 tagjának számolnia kellett az egyetlen lehetséges egyesülés alapfeltételével, hacsak nem akarta munkásságát a különböző bajtársi egyesületek más célkitűzésű kereteiben szétoldani.”</p> <p>Zene felkever, majd elhalkul</p> <p>1931 telén-tavaszan a Kollégium megkezdte bemutatkozását Szegeden. Három formáját választották kutatásaik publikálásának: vitaelőadásokat tartottak, kiállításokat szerveztek és kiadványokat jelentettek meg. Legkézenfekvőbb lett volna a folyóirat-kiadás, de az egységes elvek hiánya, az anyagi bizonytalanság, valamint a kortárs lapok szomorú példája ezt lehetetlenné tette.</p> <p>A vitaelőadások: helyszíne ez volt, a Dugonics téri központi egyetemi épület, ahol most vagyunk, az aula. Az első idényt egy külső előadó, Szokolay Béla kezdte, Népművészettől az iparművészetig című előadásával, majd Buday György következett A modern magyar könyv-és reklámművészetről szóló értekezésével. Őt Berczeli Anzelm Károly követte az Új drámai törekvésekről tartott előadásával. Az őszi előadások tekintetében kimaradt. 1932 ősze Tolnai Gábor Az erdélyi irodalom fordulója, Gáspár Zoltán Háború és béke, és Baróti Dezső Alföldi ember, alföldi irodalom című előadásaival telik. 1933 tavaszán Ortutay Gyula tart előadást A magyar néplélek alapvonásai népi kultúránkban címmel, majd Hont Ferenc követi Korunk színháza, valamint Erdei Ferenc A parasztművészetről tartott értekezésével. Később Radnóti Miklós Az új magyar költészet és irodalmi problémák, a külső szimpatizáns és támogató Bálint Sándor Szeged a magyar kultúrtörténetben, Berczeli Anzelm Károly Az újjászülető dráma, és végül Széll István Társadalom és szerelem címmel tart még előadást. Tegyük hozzá, hogy ezeknek az előadóknak a nagyobbik része még alig-alig lépte át a 20. életévét, tehát a Kollégium nem csak munkásságának és mondandójának újdonságával, hanem előadóinak szokatlanul fiatal korával is kiemelkedik a kor más mozgalmi közül.</p> <p>„Rámutatott azokra az összefüggésekre, amelyek az irodalom és az ezt kitermelő társadalom között vannak és kereste annak okait, hogy a mai közönség miért áll távol a művészettől, de különösen a lírától? S a feleletet szociális és gazdasági okokban találta meg. vannak írók, akik teljesen kiszolgáltatják magukat az átlagközönség ízlésének és szórakoztató árucikké süllyeszti az irodalmat. Azok az írók pedig, akik a mai,</p>	<p>(O.Gy: SZFMK 46.</p> <p>Narrátor I. Szinkron a Dugonics téri aulában</p> <p>DM,1931.febr. 25, 27, márc. 11,</p> <p>DM,1932. nov. 15, 29, dec. 13.</p> <p>DM,1933.jan.31, febr. 7, 14,</p> <p>DM, 1933. febr. 21, ápr. 4, 25, máj. 23</p> <p>Szinkron</p> <p>Színész III. (Radnóti Miklós) Szinkron Dugonics téri aula</p> <p>Délmagyarország 1933. február 21.</p>
--	---

<p>átalakuló, tehát megnyilvánulásaiban sokszor zavaros korlelkét fejezik ki, sokszor a közönség idegenkedésével találkoznak.”</p> <p>A Kollégium tagjai nem csak itt, az aulában tartottak előadásokat, hanem a Kollégium szervezeti keretein kívül is. Könyvismertetések tartott pl. a Bethlen Gábor Körben Ortutay, Tolnai, és Tomori Viola, de Sík Sándor támogatásával bemutatkozhattak a Dugonics Társaságban is, ahol Baróti Dezső Dugonics Andrásról, Tolnai Gábor Arany Jánosról, Ortutay Gyula Tömörkény Istvánról ad elő és Radnóti is bemutatja 7 új versét. Majd később Buday a fametszésről, ismét Ortutay a székely népballadáról, illetve ismét Baróti Csokonai költészetéről tarthat előadást.</p> <p>Tanyai előadásokat is tartanak, ezek szerkezete azonos sémára épül: elsőként egy erős gazdasági előadás hangzik el, általában diavetítéssel és általában Budaytól, majd egy történelmi jellegű összehasonlító elmélkedés, általában Balla Sándor, Bálint Sándor, vagy Erdei Ferenc az előadó, ezt egy irodalmi bemutató követi, leggyakrabban Ortutaytól és végül egy könnyed, anekdotázó előadás zárja Balla Sándortól.</p> <p>„Különösen Móricz és Tamási novellái, Ady, Juhász Gyula, Illyés, Erdélyi József, József Attila és Simon Andor egy-egy verse miatt az intelligencia teljes távolmaradását értük el, ami sokkal kevésbé fájt természetesen nekünk, mintha azt kellett volna tapasztalnunk, hogy maga a paraszti hallgatóság áll értetlenül ezekkel az alkotásokkal szemben. Legnagyobb örömünkre azonban nem így történt. Az egyes előadások között gondosan válogatva és ismertetve szavalóink bemutatták – természetesen nem egyszeri alkalommal a magyar költészet fejlődését Balassitól Áprily, Bartalis, Szentimrei, Berczeli, Radnóti, valamint a fent említettekig, a novellákat pedig valósággal Heltai Gáspár módján, a végén megbeszéltük. Minden alkalommal igyekeztünk orvosi, közegészségügyi, természettudományi tárgyú előadást is a műsorba iktatni a helyhez és időhöz szabott aktualitással. Ebben egyetemünk tanársegédi kara volt mindig segítségünkre.”</p> <p>1933 után már nincs adat falujáró tevékenységre, a hangsúly az eredmények propagálása és a konzekvenciák levonása irányába tolódott el. A settlement munka utópia, délibáb kergetése volt, be kellett ismerniük.</p> <p>„Éppen a halódó – s tudjuk, ilyen formán már új életre nem is ébredő – népi kultúra tette kötelességünké, hogy magyar történetünk életében oly jelentős laikus kultúránk értékeit a tudományos kutatás anyagot, adatot mentő módszereivel, s a</p>	<p>Narrátor I. Szinkron Dugonics tér, aula</p> <p>SZN, 1933. máj.10, nov. 3, 26, febr.16, DM 1934. febr. 8, 14</p> <p>SZN. 1933. dec.20, 1934.febr.26</p> <p>Szinkron</p> <p>Színész I. (Buday) szinkron, Dugonics tér, aula</p> <p>Rekonstruált jelenet Buday a hallgatóság előtt</p> <p>Narrátor I. szinkron, Dugonics tér, aula</p> <p>Színész II. (Ortutay) szinkron, Dugonics tér, aula</p>
---	--

művészet örök eszközeivel megmentsük az egyetemes magyar művelődés számára.”

Zene felkever, majd elhalkul

A Kollégium a kutatások eredményeit kiállításokon is publikálta. Az első nagy kiállításuk egy csoportos kiállítás volt, 1932 decemberében itt, a Móra Múzeum épületében a múzeum egy nagy, összegző kiállítást szervezett „Szeged története” címmel. Ennek a művelődés és kultúrtörténeti anyagához járult hozzá a Kollégium, de alaposan: a frissen taggá választott Kárász Judit szociofotóit, fényképeket a falujárásokról, Hont, Tolnai nyomtatásban megjelent tanulmányait, Berczeli könyveit, Ortutay népballada gyűjteményét, Buday grafikáit és díszletterveit adták ehhez a kiállításához.

Egyéni kiállításai is voltak: 1933 nyarán a Kollégium kiadványainak szemléje Kárász utcai helyiségükben volt, 1934-ben pedig országos ex-libris kiállítás szerveztek, amin a grafikus Buday műveit mutatták be.

Zene felkever, majd elhalkul

A Kollégium tevékenységét leghatásosabban kiadványaik dokumentálják. Már 1929-től egészen 1938-ig folyamatosan megjelenik a (Bethlen Gábor körrel közösen kiadott) Szegedi Kis Kalendárium, amely az egyik legfontosabb periodika Szeged kultúrtörténetében. Ebben számolnak be az agrársettlemet mozgalom eredményeiről, a kiszállások tematikájáról, a végzett munkáról. 16 könyvet adnak ki 1931 és 1935 között. Elsősorban is Buday két fametszetkönyvét, a Boldogasszony búcsúját és a Book of ballads-t (Balládák könyvét). Kiadták Radnóti két verseskötetét is: a Lábadozó szél 1933-ban, az Új hold 1935-ben jelent meg. Egy drámakötet is megjelentettek, Berczeli Anzelm Károly Útitársak című kötetét. Hat irodalomtörténeti tanulmányt adtak ki: Tolnai Gábortól A szabadvers és a lírai formák válsága jelent meg, Baróti Dezsőtől a Juhász Gyula című. Újból Tolnai Gábortól az Erdély magyar irodalmi élete, Ortutay Gyulától a Tömörkény István című írás, újból Baróti Dezsőtől a Dugonics András és végül Radnóti Miklóstól a Kaffka Margit művészi fejlődése című tanulmány. Egy színháztörténeti dolgozatot adtak ki, Hont Ferenc A színjáték című írását, egy pedagógiai tanulmányt, Reitzer Béla a Proletárnevelés kérdéséhez című tanulmányát. Megjelentettek két néprajzi gyűjteménykötet, mindkettőt Ortutaytól, egyik a Mondotta..., a másik a nyíri és rétközi paraszttmesék és végül kiadtak egy parasztság-lélektani tanulmányt, Tomori Violától A parasztság szemléletének változása címűt.

Narrátor I.

szinkron, Móra Múzeum aulája

DM, 1932. dec.29. Öreghy J.: Szegedi Fiatalok.

SZN.1933. szept. 7.

SZN, 1934. okt. 23.

Narrátor I. (folyt.)

szinkron, ugyanott.

Montázs a megjelent művekről, címlap, belelapozások

<p>Több, tervbe vett kiadványuk anyagi okok miatt nem valósult meg, Így nem tudták kiadni Kárász Judit 15 kilométer című fotokönyvét, amit a fotók nyomdai költsége még külön drágított volna, pedig az anyag együtt volt. Így járt Erdei Ferenc Makó szociográfiája című könyve is, pedig milyen ékesszólóan érvelt Reitzer Béla, hogy náluk jelenjen meg a mű, ne valami zugkiadónál és ez volt a sorsa Gáspár Zoltán Bevezetés a szociográfiába című munkájának is.</p> <p>Az anyagiak biztosítása nehéz volt: a Kis Kalendárium bevételét fordították a kiadásra, magánadakozásokból, egyesületi hozzájárulásokból, a nyomdák segítségével (Délmagyarország Nyomdája és a Prométheusz Nyomda), Kner Imre és a Kner Nyomda támogatásával tudtak annyi pénzt összeszedni, hogy egy-egy mű megjelenhessen.</p> <p>A kiadványokat szinte minden jelentősebb újsághoz, folyóirathoz eljuttatják és a méltatások nem is késlekednek. Bálint György a Nyugatban, a Pesti Hírlapban és a Pesti naplóban, Ignó Pál a Magyar Hírlapban, Féja Géza a Szabadságban, Szabó Zoltán a Magyar Szemlében, Supka Géza a Literatúrában, Turóczi-Trostler József a Pester Lloydban, Szalatnai Rezső a Fórumban, Gró Lajos a Munkában, Fejtő Ferenc a Korunkban méltatja és ismeri el munkájukat.</p> <p>Zene felkever, majd elhalkul</p> <p>Mindenképp fel kell vázolni azt a szociális helyzetet, amely azt a kort jellemzi, amikor a falukutatók zajlanak.</p> <p>A Duna-Tisza közén 200 000 hold a vadvíz, 7-800 000 hold a szikes föld, a növényzet vegetál, nem él meg rajta csak a kutyatej. Az utak olyan rosszak, hogy például, ha a halasi tanyákról a paraszt 5 q búzát akar bevinni Halasra, négy ökör és két nap kell hozzá. Halas 112 000 hold területén nincsen szülésző, a halasi anyakönyv szerint 185 gyermekből csak 80 látja meg szülésző segítségével a napvilágot.</p> <p>.... vagyok, színművész, Balla Sándor alakját öltöm magamra</p> <p>„Az anya a legtöbb helyen szülés előtt, ha van rajta ing, leveti, hogy ne piszkolódjék. Az ágyat természetesen szalma helyettesíti. Lepedő – természetes ez is – nincs. Hiszen, ha lett volna, már régen ingecskét varrt volna belőle a gyermekeknek. Így tehát a pusztá szalmán, minden fehérnemű stb. nélkül ad életet az új jövevénynek. Ilyen körülmények között aztán érthető, hogy a csecsemők halálozási rátája 35%. (...) Ezen a vidéken természetes halálnem a tüdővész. A néhány napos</p>	<p>Szinkron</p> <p>Kárász Judit fotók, Erdei könyvének címlapja, Gáspár máshol megjelent cikkei</p> <p>Szinkron</p> <p>Narrátor II. (Csak hang) Nevezett lapok elismerő cikkei</p> <p>Narrátor I. szinkron, Somogyi Könyvtár</p> <p>/Széphalom 1928. 5.376./</p> <p>Színész IV. Balla Sándor szerepében a Somogyi Könyvtárban, egészalakos Szinkron Plánváltás szinkron folyt.</p>
---	---

gyermek tüdőgyulladásban hal meg, a fiatalok tüdővészben”

A csongrádi tanyákon tíz családnál hatban a gyermekek vagy hülyék, vagy angolkórosak, vakok, bénák, nyomorékok. Kiskunmajsán az anyáknak 22 kilométert kell gyalogolniuk gyermekükkel a karjukon, hogy a himlőellenes védőoltást megkapják. A tápéi réten a 850 lakos 50%-a analfabéta, az iskola megközelíthetetlen, hat osztályt egyetlen teremben tanítanak.

Még megdöbbentőbb a kép, ha belelapozunk a

Délmagyarország című újságba:

1930.október 11: Egy 17 éves cseléd lány levágta újszülött gyermekének fejét és elásta a fűkamrában.

1930. október 17: Megölte és csatornába dobta újszülött gyermekét egy kiszombori asszony.

1930. november 11: Gyermekgyilkosság a tanyán.

1931. január 13. Félévre ítélték a cseléd lányt, aki megfojtotta gyermekét, stb.

Ennek az időszaknak a nagy botránya a tiszazugi arzénos asszonyok gyilkosságsorozata és ekkor kerülnek napvilágra a szeged-környéki tanyavilág gyilkos asszonyának, Pipás Pistának, alias Fődi Viktóriának a rémtörténetei.

„Vallási szekták születnek: koplalósok, didergősök, ördögűzők.”

Zene felkever, majd elhalkul

A Kollégium tevékenységét 90 év elteltével értékelve talán legfontosabb tevékenysége a népi kultúra gyűjtése és alkotó felhasználása volt. Kálmány Lajos, Bartók, Kodály a példakép, és talán ezért is a népdalkincs feltárása és az etnográfiai még ismeretlen területek monda és mesevilágának feltérképezése és annak közzététele az egyik legerősebb területe tevékenységüknek. A Szegedi Kis Kalendáriumban minden évben egy-egy nagyobb, folklorisztikailag jellegzetes, de még feltáratlan tájegység dalait közlik, általában kottával, szöveggel: 1929-ben 12 székely dalt közölnek Kriza János gyűjtése alapján, 1930-ban 13, 1931-ben 17 szegedi népdalt Bálint Sándor gyűjtéséből. A további években kiskunhalasi, kalotaszegi, hódmezővásárhelyi, bukovinai csángó népdalokat jelentetnek meg, gyomai és dudari dalok mellett.

..... vagyok, színművész, Bálint Sándor személyiségét öltöm magamra.

Narrátor I. folytatás
szinkron ugyanott

/Széphalom, u. o./

Narrátor II.
(csak hang)
Napilap fejléc, cikkcím

Napilap fejléc és cikkcím

Napilap fejléc és cikkcím
Napilap fejléc és cikkcím

Színész II. Ortutay
szinkron, Somogyi Könyvtár

Narrátor I.
Szinkron, Móra Múzeum

Megjelent népdalok kottája a
Kalendáriumokból

Színész V. Bálint Sándor
szerepében a Móra
Múzeumban,
Szinkron

Plánváltás

<p>„Egyik-másik kiszálláson én is ott voltam, és aztán ott bábáskodtam a Szegedi kiskalendárium egy vagy két évfolyamánál, én adtam az anyagot, miután neköm volt a parasztsággal a legtöbb kapcsolat. Aztán fölhívtam Budaynak a figyelmét a havibúcsúra, ahol ő még azelőtt soha nem járt, és rendkívül mély benyomással volt rá, mint ahogyan ezt a fametszetes könyve is elárulja. Később azután külön kibontakozott a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma, amiből azonban valahogy én, Berczeli Anzelm Károly és Erdei Ferenc kimaradtunk. Már magam sem tudom, hogyan.”</p> <p>Való igaz, Bálint Sándor nem volt a Kollégium hivatalos, azaz választott tagja, ami magyarázható az általa „néhány fiatalabb évfolyat”-ként említett Kollégiumi derékhad és a közte lévő korkülönbséggel is és azzal is, hogy ő akkor már előadó volt az egyetemen, tehát státusbeli különbségek is adódtak, de a munkát támogatta, gyűjtött, közölt, ajánlott, lelkesedett. Erdei pedig nem maradt ki, szociográfiai munkája – mint látjuk majd – igen komoly, Berczeli pedig később, 1933-ban személyi okok miatt szakít a Kollégiummal.</p> <p>Solymossy Sándor ajánlására Ortutay 1932- ben gyűjtőútra indul az etnográfiaiilag még teljesen feltáratlan Szabolcsba. Mondákat, meséket, szokásokat, népi rigmusokat gyűjt, népi eszközöket vesz nyilvántartásba. Megjelenik a Kollégium kiadásában népballadákat tartalmazó Mondotta... (1933), majd a Nyíri és rétközi parasztnesék (1935). 1934-ben tanulmányt ír Szerelem Ajakon a házaseletig címmel, majd önmagát is javítja A magyar parasztság szerelmi élete c. írással.</p> <p>„A forró napok a nyírmadai homokbőrű halmok között, a zöld piócáktól vörösre mart nyakú öreg Debreceni bácsi nótamondása... a nyírbátori templomok haldokló szépsége... a nyomornak fekete hullámszája; roppant súllyal kényszerítetek, vallahára fognak”</p> <p>Mindezeket először a Népünk és Nyelvünk folyóiratban közli, ami az Alföldkutató Bizottság periodikája és amelynek szerkesztője id. Bibó István, könyvtárigazgató, etnográfus. Egyesek a fiát, Bibó Istvánt is a nem hivatalos tagok közé sorolják, annak ellenére, hogy a Bethlen Gábor kör munkájában egyáltalán nem vett részt, és a Kollégiumba épp ezért az agrársettlemet tagjai nem javasolták felvételét.</p> <p>..vagyok, színművész, Bibó István szerepét alakítom e filmben</p> <p>„...ők hagytak ki engem. Az az érzésem, hogy teljes joggal.</p>	<p>Színész V. folytat szinkron</p> <p>(Tiszatáj, 1974. 9. sz.)</p> <p>Narrátor I. szinkron, ugyanott</p> <p>Bálint Sándor portré/k/</p> <p>Szinkron</p> <p>Narrátor II. (csak hang) Ortutay portré/k/</p> <p>Könyvek címlapjai, belelapozások Kiadványok címlapja</p> <p>Színész II. Ortutay Szinkron ugyanott</p> <p>Narrátor I. szinkron ugyanott</p> <p>Népünk és Nyelvünk példányainak montázsa</p> <p>Bibó portré</p> <p>Színész VI. Bibó István szerepében a Móra Múzeum Plánváltás Szinkron</p>
--	--

<p>Én nemhogy forradalmárnak, de baloldalinak se nevezhetném magam akkori koromban.</p> <p>Bibó először 1933-ban államtudományokból, majd egy év múlva jogtudományokból doktorált, így a Kollégium szervezeti életétől távol maradt, de tény, hogy az Ortutay Gyulával és Reitzer Bélával már a gimnáziumi évek óta tartó, Erdei Ferencsel az egyetemen keletkezett személyes jóbarátsága révén, és a Kollégium jogi ügyeinek vitele, és állandó támogató részvétele okán nem túlzás állítani, hogy külső tagja volt a Kollégiumnak.</p> <p>Külön fejezetet képvisel a Kollégium néprajzi jellegű munkáinak sorában Buday György. A népi kultúra gyűjtött elemeit keveri impresszionista, expresszionista és kubista formaelemeivel, annak valamiféle szintézisét adja.</p> <p>„ A többezres paraszttömeg zarándokjárása, menekülése a földi élet nyomorúságos valóságából a szegedi alsóvárosi templom Fekete Madonnájához, sokszor 25-30 km-ről, gyalogosan, mezítláb, étlen-szomjan, fekete esernyőkkel védekezve a tűző augusztusi nap ellen – ez mértékadó élményem.”</p> <p>1933, 1935 és 1936-ban megjelent könyvei, a Boldogasszony búcsúja, a Székely népballadák és Balladák könyve az év legszebb könyve lett, az első Firenzéből hozott el jeles díjat, utóbbi pedig 1937-ben a párizsi Világkiállítás nagydíját is megkapta. Legalább annyira művészeti tevékenység az, amit csinál, mint amennyire a népi kultúra értékeinek felmutatása. Minden tragikus, vagy groteszk. Nap és hold alatt vonul a törpe sereg a néptelen, fekete utcákon a kereszt nyomában, megbabonázódott arcú asszonyok ünnepien készülnek a túlvilágra, a gyertyát tartó görnyedt paraszt mögül kikandikál a fényképész, a színész, az újságíró és csendőr tekintete. Szomorúan konvergál Radnóti korabeli verseihez. A balladák különösen alkalmas témái a fametszőknek. Az alábbiakkal ajánlja Buday György az olvasók figyelmébe a Balladák könyvét:</p> <p>„Jöttek mi kis seregünkkel árvák, özvegyek, Kiknek bánatvirággal van telve kezek. Nézd, mint folynak szegényeknek hulló könnyei, Feléd szállnak az özvegyek, árvák jajjai.”</p> <p>Radnóti költői képei és szókincsének változása ugyancsak a népi kultúrából táplálkozik. 1930-32-ben írt verseinek egyes kifejezéseiben erősen érződik a népi hatás: /kicsi melles lány;</p>	<p>Narrátor I. Szinkron ugyanott</p> <p>Fotók baráti kirándulásokról</p> <p>Narrátor I. (folytatás)</p> <p>Színész I. (Buday György) Szinkron Alsóvárosi templom</p> <p>Narrátor II. (csak hang) Könyvek és a kitüntetető címek Buday metszeteiből lírai montázs</p> <p>Színész I. (Buday Gy.) Szinkron ugyanott</p> <p>Narrátor I. szinkron Móra Múzeum aula</p>
--	---

<p>legényke, gatyábfütyülős; rí a rét; stb. A kiszállásokon magába szívott szavak tömege, a megismétlődő mesei fordulatok és nyilván az általa oly sokat fordított La Fontaine hatására írta meg Mese a szomorú fűzfáról című munkáját, aminek kézírata Árvay Erzsébet tulajdonában volt haláláig és hagyatékában vélhetően ma is megtalálható.</p> <p>Él tápé felé a Tisza parton egy fűzfa. Ha nagyon csillagos az ég éjjel, és világítanak is a csillagok, akkor ráér a hold, fölül a fűzfa tetejére, kinyújtja a nyelvét és hintázva pihen. És nevetve kérdi ilyenkor a fűzfát: --Meséld el nekem öreg, hogy miért vagy haragos és miért vagy szomorú! A fűzfa már sokszor elmesélte az arany holdnak, hogy miért szomorú, mert sokszor csillagos nagyon az ég és sokszor ér rá hintázni a hold. De a mese végén mindig kinevette a fűzfát, megnyomorította az ágait és otthagya. Haragudott is rá a fűzfa nagyon. Az utolsó években már nem is mesélt, hanem a vízbe nézett és haragosan visszanyelvelt. – Nem mesélek semmit. Ha nem mégy le rólam, ledoblak a vízbe. Az arany hold nevetett és még jobban megülte a fűzfát. A fűzfa összeszedte minden erejét, hogy csak úgy ropogott, de a hold erősebb volt mindég. Nem esett le a vízbe... (Hang lekever)</p> <p>A népi kultúra újrafelfedezéseként kell értékelnünk, hogy tanulmányában Baróti Dezső megvédi Dugonics Andrást a bírálóitól. „Ízléstelennek, durvának, naturalisnak” tartott írásmódja nem népieskedés, mint az oly nagy divat volt a népszínművek korában, s így egykor Szeged irodalmában is, hanem a parasztkorok stílusideál magvalósításának szándéka.</p> <p>..... vagyok, színművész, Baróti Dezső alakját keltem életre.</p> <p>„Alakjainak, bár a nemzet őskorában élnek, semmi közük nincs az új divat primitív, szentimentális, csak az ösztönökre hallgató rousseau-i ősembereihez. Ha néha meg is jeleníti őket, csak egy pillanatra teszi, akkor is epizód szerepben. Emberideálja épp az, ami ellen a preromantika lázad, a konvenciók megkötő összefüggéseiben élő, minden, csak nem természetes barokk ember. Eredetisége nem a témában van, forrásaitól nem a meseszöveg, hanem munkáinak szelleme, a rendi nacionalizmus gondolatvilágának (mely az ő gondolatvilága is volt) kifejezése, továbbá a magyar történeti néphagyomány felhasználása különbözteti meg, elsősorban pedig kemény, eredeti nyelve.”</p>	<p>Kézirat</p> <p>Versek egyes kifejezései kihúzóval erősítve.</p> <p>Színész III. Radnóti Miklós Szinkron, Tiszapart</p> <p>Szép operatóri munkára ad lehetőséget, lírai filmetűd</p> <p>szöveg végén az éjszakai hold</p> <p>Narrátor I. szinkron, Móra Múzeum aula</p> <p>Tanulmány címlap, egyes sorai olvashatóan, aláhúzva Baróti portré</p> <p>Színész VII. Baróti Dezső szerepében egészalakos, Móra Múzeum aula Szinkron Plánváltás Szinkron</p> <p>Montázs Dugonics András műveiből</p>
--	--

<p>Ortutay újból felfedezi Tömörkény Istvánt. A tizenöt éve elhunyt író akkorra tökéletesen elfeledték. Tömörkény legfőbb írói erényének a néprajzi hitelességét tartja, a humánusot, a parasztbrázolás konkrétságát, a leírások erejét és hitelességét, szembefordulását az álnépieskedő, álmagyarkodó parasztbrázolásokkal.</p> <p>„Mi jelenti hát az idegen hatások alól felszabadult Tömörkény írói egyéniségét, mi adja alkatának legmélyebb és legsajátosabb vonását? Már kritikusai is lépten-nyomon emlegették a fotográfust vele kapcsolatban, a fényképszerű hűséget, ehhez hasonlót mond Balassa, mikor a világirodalom egyik legobjektívebb elbeszélőjének nevezi. Való igaz, Tömörkény alkotásaiból az objektivitásnak, a személytelenné vét tárgyilagosságnak és kemény levegője, tiszta nyugalma árad. (...) a kemény, tiszta szavak, az ironikus nyugalom azonban csak vékony réteg, amely alatt forrong, remeg az író szociális részvéte. Érezni ezt, akár a hajóvontatásnál szerencsétlenül járt rác gyerekekről, akár a gazdával parancsszóra kártyázó nincstelen zsellérről, a Dél-Magyarországra kivándorolt telepések nyomoráról, az özvegy béresné kietlen sorsáról ír is.”</p> <p>Tomori Viola, akinek neve elsősorban az 1937-es dudari falukutatásról ismert, néplélektani kérdésekkel foglalkozott, A parasztság szemléletének alakulása című tanulmányában úgy véli, a társadalmi jelenségek mögött egy azokat indokló és a cél érdekében egységbe szervező élő közösség létezik.</p> <p>.... vagyok, színművész, Tomori Viola személyiségét veszem kölcsön.</p> <p>„Egyén és milió. Ezek befolyásolják a közösségi lélek kialakulását. Az emberben a legmélyebb alapot a biológiai réteg teszi, és ennek ösztöni megnyilvánulásaiban az egyén faji tudása fejeződik ki. Erre az alapra épül fel a már inkább egyéni célt szolgáló lelki kör (...) A parasztember vasárnap az étkezés terén is többet enged meg magának, s a mindennapi munkához alkalmazkodó gond alóli felszabadulás pedig a nem túl gyakori családi események alkalmával szinte ésszerűtlen pazarlásig fokozódik. Keresztelő, halotti tor, de főként a lakodalom napokig tartó, ételneműekben dúskáló lakomákra ad alkalmat. Az állatok gondozása, mely a paraszt igényeit a lehetséges legalsó küszöb föléig fokozni képes, ilyenkor megszűnik kényszerítő funkció lenni (...) Bárányt, borjút, sőt, ökröket vágnak le, s néha baromfik százait is. csaknem az egész falu</p>	<p>Narrátor I. szinkron, Móra Múzeum</p> <p>Tanulmány címlap, egyes sorai olvashatóan, aláhúzva</p> <p>Színész II. Ortutay Szinkron, ugyanott</p> <p>Montázs Tömörkény műveiből</p> <p>Narrátor I. szinkron, Móra Múzeum</p> <p>Tomori portré</p> <p>Színész VIII. Tomori Viola szerepében, Móra Múzeum aula, egészalakos szinkron Plánváltás Színész VIII. folyt. Szinkron</p> <p>Régi archív filmekből disznótör, keresztelő, lakodalom nagy lakomái</p>
---	---

<p>vendégeskedik egy-egy ilyen lakomán. (...) A vágy ott él minden parasztban, hogy anyagi lehetőségeinek végső határáig „kitegyen magáért”. Néha egy-egy ilyen lakodalmon többet fogyasztanak, mint más, munkával teli hónapok alatt.. Az a lélektani rendeltetése, hogy kárpótolja hosszú évek áldozatos, önmehtagadó munkájáért és lemondásáért. (...) A fejlődés és megvalósulás a milió és az egyén objektív előfeltételeinek konvergenciáiból születik. A milió kontra egyén rendszer tagjai egymással függvényi viszonyban állnak.”</p> <p>Zene felkever, majd elhalkul</p> <p>A Kollégium tevékenységi köreiből a népi kultúra értékeinek gyűjtése és felmutatása mellett a második nagy kört a fotóművészeti tevékenység jelenti. Fejlődési fázisai: az egyes munkafotók, a szociofotó vagy fotoriport, majd a fotomontázs. Kárász Juditot tényszerűen Reitzer Béla mutatta be a Kollégium tagjainak, első munkái szociofotók és montázsok, amelyek a kiáltó különbségeket mutatják be a gazdag, pazarló belváros, és a vergődő, nyomorúságos falu között. Erdei, Hont, Baróti, Reitzer, Bálint Sándor és mások kalauzolásával járta Szeged és Makó környékét, Apátfalvát, Tápét, hogy összegyűjtse egy majdani szociofotókönyv anyagát.</p> <p style="text-align: right;">....</p> <p>vagyok, színművész, Kárász Judit alakját formálom meg a filmben</p> <p>„A dolgok lényegére és összefüggéseire akarok rámutatni, ezáltal nyugtalanítani, felháborítani, gyűlöletre vagy együttérzésre késztetni. A tanya élete mellé odahelyezem a gondtalan belvárosét, a mérhetetlen testi és lelki nyomorúság mellé a gondtalan jólétet. A szegedi Tisza-partot halászbárkákkal az egyik fotón, a másikon palotasort. Mellettük nádfödeles házat, vagy épp roskatag, sárból vert viskót. Munkában megnyomorodott szülőket, a nyomorúságos, földön ülve, újságpapírból történő táplálkozást, az örömtelen, játék nélkül töltött éveket, a falu melletti tócsában való fürdést, a vallásos révületbe zuhanást, a testi és lelki higiénia teljes hiányát, a szülők sorsára kárhoztatottságot és mindennek az ellentétét: a dúsan terített ebédlőasztalt, a babakocsit toló úriasszonyt, a játékokkal teli gyerekszobát, a modern uszodát ábrázoló felvételekkel. Városi ivókút és falusi gémeskút, előkelő hölgy divatos cipőbe bújtatott, hagymaszedő paraszt felrepedt sarkú csupasz lába, mulatozó parasztlányok s legények és az alkoholmámorban az asztalra roskadt mezítlábas, rongyos ruhájú férfialak, a szódásüvegek mellől a semmibe néző, valamire váró munkanélküliek e képek egy-egy központi motívumai.”</p>	<p>Szinkron</p> <p>Narrátor I. szinkron, Kárász u.-i egykori központjuk</p> <p>Móra Múzeum anyaga és Gereblyés László Így volt című kötete /1957.</p> <p>Színész IX. Kárász Judit szerepében, egészalakos, szinkron, u. o. Plánváltás Szinkron Színész folytatja Inzert: /Rekonstruált jelenet Kárász Judit megjegyzései és a róla írtak alapján/</p> <p>Kárász Judit szociofotói</p>
--	--

<p>..... vagyok, színművész, Hont Ferenc alakját veszem fel a film kedvéért.</p> <p>„Együtt csúszkáltunk zuhogó napsugarakban a makói tanyavilág tarlóin, fényképeztük a hagymaszedők fölrepedt, véres sarkát, az aratókat, a lakodalmas táncolókat, a vézna gyerekeket, a fülledt parasztszobákat és a végtelen' földeket, és éjjel kimerülten aludtunk a szalmakazlak tövében. Amíg élek, nem felejttem el amit akkor együtt láttunk, ami belénk égett, örzöm, jobban, mint a fényképezőgép”</p> <p>Kárász Judit alkotó módszerén felismerhető a Bauhaus hatása. A látott valóságból mindig a leglényegesebb mozzanatot emeli ki, a redukálást sokszor egyetlen, de szimbolikus értékű motívumig folytatja, ezt kemény tárgyilagossággal, geometrikus szerkezetben ábrázolja. Nem egy felvételének erős fény-árnyék kontrasztja egyenesen a fametszetek tragikus, komor hangulatát idézi, alighanem Buday fametszeteit. Témában is találkozott a két művész. Buday után Kárász Juditot is megragadta a szegedi Havas Boldogasszony búcsújának évente ismétlődő eseménysorozata, a néptömeg, a tanyavilágból az alsóvárosi templom kegyképéhez zarándokló sokaság irracionális áhítata. Nem egy felvétel Buday Boldogasszony búcsúja c., 1931-ben megjelent nagyszerű fametszet-sorozatának darabjai mellé kívánczik. Leginkább az, mely a tűző napon fekete esernyők alatt vonuló, fáradt s már csak a vallásos révülettől hajtott asszonyokat s a közöttük egy pillanatra megálló öregembert ábrázolja. Néhány felvétele már a Szegedi Fészek Klub 1932. decemberében megnyílt nagyszabású várostörténeti kiállításon eljutott a nyilvánossághoz, a teljes anyag pedig fél év múlva, 1933 nyarán annak a kiállításnak a révén, melyet a Kollégium a Szegedi Hét alkalmával rendezett a Kárász u. 15. sz. alatti helyiségben. A kiállítás augusztus 26-tól szeptember 10-ig volt nyitva, s a Szegedi Fiatalok munkásságát dokumentálta: az eddig megjelent kiadványokkal, Buday fametszeteivel és díszletterveivel. Kárász Judit fotói különtermet kaptak: neki magának ekkor már vissza kellett térnie Berlinbe, így Buday rendezte az anyagot, élménykörok szerint csoportosítva, 15 km városról tanyára címmel. Sajnálható, hogy fotókönyve anyagi okok miatt nem jelent meg, a kor egyik érdekes dokumentuma lehetett volna.</p> <p>Kárász Juditot nem sokáig mondhatta tagjának a Kollégium, mindenesetre 1933-as nagy bemutatkozásuk kiállításának képanyagát jórészt Kárász fotóival megoldották, távozása után egy fiatal joghallgató, az orosházi születésű Müller Miklós lett</p>	<p>Színész X. Hont Ferenc szerepében, szinkron egészalakos, egy színpadi teremben Plánváltás</p> <p>Szinkron folytat</p> <p>Hont Ferenc portré</p> <p>Narrátor I. szinkron. Kárász u. 15.</p> <p>Kárász Judit portré</p> <p>Csaplár Ferenc, Tiszatáj 1974.</p> <p>Fotók a Múzeum anyagából</p> <p>Kárász Judit szociofotói</p> <p>Kárász J. portré/k/ Szinkron</p> <p>Narrátor II. (csak hang) Nicolas Müller portré/k/</p>
---	--

<p>az utóda, s készített Kárászhoz hasonló igényességgel és szakmai tudással szociofotókat. Őt később Nicolas Muller néven spanyol fotográfusként ismerte meg a világ s lett annak elismert fotóművésze. Őt is a külső tagok közé soroljuk, mert – bár nagyon sok rendezvényükön jelen volt, dolgozott -, hivatalos felvételi eljárás nem erősítette meg tagságát. Budayval hamar jó szakmai kapcsolata alakult ki (róla néhány remek, őt munka közben elkapó portrét is készített), Radnótival egy ideig egy házban (Bokor u. 2.) is lakott s e közös albérlet is összehozta őket - értelemszerű tehát, hogy őt is fotózta. Barátságuk ismeretében, utólag már az is érthető, hogy Radnótiról a legjobb portrékat ő készítette. A közös albérlés emberileg is közel hozta őket egymáshoz. Ortutayval utóbb közös könyvecskéje is jelent meg. Csongrádon fedezte föl az ottani csatornaépítésen dolgozó kubikosokat. Az egyik, meztelen felsőtestű kubikusról készült fotója utóbb Féja Géza nevezetes szociográfiájának, a Viharsaroknak (1937) a borítófedelére is fölkerült, s e képével lett széles körben ismertté.</p> <p>..... vagyok, Müller Miklóst személyesítem meg</p> <p>„1933-ban revelációként hatott rám Kárász Judit művészete. Órákig néztem a fotóit, próbáltam a Napot, a fények irányát meghatározni. Aztán barátaimról készített képeimben igyekeztem a látottakat hasznosítani, a különleges képkihágásokat, képbeállításokat tudatosan használni, megértve, hogy mindnek a célt, a nézői befogadást kell segítenie. (...) Amikor már látszott, hogy Magyarország merre tart, érződött a háború szele, felszálltam a vonatra és elhagytam hazámat. Bár több zsidó honfitársam megértette és megtette volna!</p> <p>Zene felkever, majd elhalkul</p> <p>A Kollégium harmadik jelentős tevékenységi köre lírai és képzőművészeti alkotások megjelentetése volt. Lábadozó szél és Új hold című kötetével ennek a feladatnak – már ami a lírát jelenti – egyszemélyben eleget tesz Radnóti Miklós. Azok a versei azonban, amelyek a kiszállások nyomán születtek, még előző kötetében, az Újmódi pásztorok énekében jelennek meg, különösen erősek. Egyik első versében – Tápé, öreg estében – így ír:</p> <p>„De azért hazafelé jönnek szekéren és papírral ápolt glóriákkal sötéten a gazdák s eldőlnék, ha asszonyuk kilép</p>	<p>Megnevezett képek Somogyi Könyvtár és az orosházi Nicolas Müller emlékszoba anyagából</p> <p>Csaplár Ferenc Tiszatáj 1974</p> <p>Viharsarok címlap</p> <p>Színész XVI. Müller Miklós szerepében Orosháza Kond u.-i kiállítóterem, egészalakos szinkron Plánváltás Színész XVI. Müller folyt. szinkron</p> <p>Inzert: /Rekonstruált jelenet Müller Miklós tv-interjúja alapján (1992)/</p> <p>Narrátor I. szinkron, Somogyi Könyvtár</p> <p>Kötetek</p> <p>Újmódi pásztorok éneke</p> <p>Színész III. Radnóti Miklós Tápé, Tiszagát szinkron</p> <p>/részlet/</p>
---	--

<p>meleg szoknyájukból előttük és szolgálva hozzájuk bontja a testét melegen.</p> <p>Kinn kutya nappali mérgét játssza láncsal, benn a gyerek figyel még, ó szemekkel s a macska! és szerető tájban álmodnak együtt már, köcsög tejekről boldogan, nyáluk csorgatva a vackon!”</p> <p>Két hónappal később, Keseredő című versében még erősebben fogalmaz:</p> <p>„Tegnap módos legény szemétől híztak vasárnapi lányok a templom előtt még; holdas gond pipál ma házaik lukán és városjárt, nagyhasú lányok lesik lassan kifelé kerekedő kölykeiket, hogy tele combjuk közt liláraszorítsák, mert mire is kell ma, kicsi melles lány, és legényke, gatyábfütyülős: hogy álljanak majd éhesre ijedten, mikor rí a rét s a föld a magot is undorral kihányja.”</p> <p>1931. decemberében születik a Helyzetjelentés és benne a legmegdöbbentőbb kép:</p> <p>„Férfiöklökön kiül a penész s fehéren hahotázik; gyerekanyák száját fekete éhség üli vacogva, mert mérges réten legel régen a ló is vörösredagad fájó fogatája.”</p> <p>Közben lezajlik egy Kis Magyar Abszurd: 1931. április 11-én a főügyész vádat emel az Újmódi pásztorok éneke kötet ellen többszöri vallásgyalázás és szeméremszétség miatt. Radnótinál házkutatást tartanak, Berczelinél, aki drámákat írt, szintén. December 8-án Radnótit vallásgyalázásért 8 nap fogházra ítélik, szeméremszétség-ügyben felmentik. Radnóti fellebbez, az ítéletet három évre felfüggesztik. Horger ki akarja zárni, Sík Sándor megmenti. Április és dec. között Radnóti nem ír verset.</p> <p>A Kollégium lírai kiadói tevékenységéhez tartozik Berczeli Anzelm Károly: Lázad a kannibál c. versének és 1932-33-ban született drámáinak /Útitársak, Fiatalok, Tigrisek, Fegyencek, A lángész, Margit és Márton/ kiadása. Ezek egy téma, a fiatal nemzedék anarchikus lázadásának variációs változatai. József Attila és Szabó Lőrinc 20-as évekbeli lázadó költeményeinek hasonmásai.</p>	<p>közben fotómontázs a paraszti élet felvételeiből</p> <p>Narrátor I. szinkron, Somogyi Könyvtár</p> <p>Színész III. Radnóti Miklós szinkron, Tápé, ugyanott</p> <p>Fotómontázs a szegénységről</p> <p>Narrátor I. szinkron, Somogyi Könyvtár</p> <p>Színész III. Radnóti Miklós szinkron, Tápé, ugyanott</p> <p>Fotók</p> <p>Narrátor I. szinkron, Somogyi Könyvtár</p> <p>Narrátor II. (csak hang). Berczeli portré</p> <p>Drámák montázs</p>
--	--

<p>Lírai tevékenységként kell értékelnünk a munkásművelődés megteremtése érdekében tett fáradozásukat is. Szavalókórust szerveznek Hont Ferenc vezetésével, 1931 márc. 15-én lépnek fel először. A következő egy évben az SZFMK teljes tagsága részt vesz a szavalókórusokban. Előadásait itt tartották a mára már lebontott egykori szegedi Munkásotthonban. Radnóti és Berczeli kórusverseket ír. Széll István a rendezésben Hontnak segít. A repertoár vegyes: Ady Endre, Várnai Zseni, Kassák Lajos, Petőfi Sándor, József Attila versei mellett népdalok szerepelnek rajta a Szegedi Kis Kalendárium anyagából, de elhangzik Berczeli Anzelm Károly: Ember vére, és Radnóti Miklós: Téli kórus című verse is, természetesen más, addig ismeretlen munkásmozgalmi szerzők munkái mellett.</p> <p>„Láthatatlan szálak kapcsolják össze a kórus tagjait. Egységes szellem hatja át lelküket, de nem csak a felszínét, hanem a legmélyebb rétegeket is. Már gyermekkorukban hasonlóan érezhettek, közös ideológiákban nőttek fel, közös sors alatt görnyedtek a gyárakban és a műhelyekben. A kórusban még jobban egymáshoz nőttek, s mikor lázas lelküket beleöntik az áradó verssorokba, érzik, hogy mások helyett is beszélnek, ezrek és ezrek nevében panaszkodnak, ujjonganak és követelődznek... Óriás ez, aki félkézzel sziklákat hajigál, ő mennydörgi indulatát fülembe, miközben menetelő lába alatt összelapulnak a tornyok.”</p> <p>...vagyok, színművész, Berczeli Anzelm Károly alakját keltem életre.</p> <p>Ember vére, ember vére, ember vére, verejtéke, verejtéke csorgó könnye, mire kellesz, mire kellesz? Palotára, pagodára, irgalmatlan kalodára, házra kellek, mázra kellek, szörnyű gyilkos gázra kellek, gépre kellek, képre kellek, sűrű mérges pépre kellek, harcra, sarcra, márvány-arcra, égi jóra, kristály-tóra, olcsó szóra, megváltóra, mindig másra, mindig másra soha a föltámadásra. Ember vére, ember vére, ember vére, verejtéke,</p>	<p>Narrátor I. szinkron, Hétvezér u. külső</p> <p>Emléktábla a Munkásotthon tevékenységéről.</p> <p>Színész X. Hont Ferenc szinkron egy régi színpadon</p> <p>Színész XI. Berczeli A. Károly szerepében Szinkron, egészalakos, ugyanott Plánváltás Szinkron</p> <p>Soronként csatlakoznak hozzá a többi szereplők u.o.</p>
--	---

<p> verejtéke, csorgó könnye, mire kellesz, mire kellesz? Lobogóra, dobogóra, rémületre, szédületre, égbeszökő épületre, borra, torra, sziklás porra, szűzre, tűzre, fojtó bűzre, ritka érre, úri térre, bujtogató hitvány bérrre, rongy papírra, finom írra, vigasztalan sötét sírra, mindig másra, mindig másra, dözsölésre, áldomásra, vérbefojtott lázadásra, angyalokra, ördögökre, prófétákra, püspökökre, mindörökre, mindörökre! Ember vére, ember vére, vérpatakja, vértengere, egyre buzgó óceánja, csapjon föl a szívek lángja, s marja, mossa, amit lehet, börtönöket, ezredeket, országokat, seregeket, a mélyből zúgó ős hulláma dobjon fel egy új szigetet, ember vére! Megteheted... </p> <p> 1932. április 2-án a másnapra hirdetett nagy sztrájk megelőzésére rendőrök lepik el a várost, letartóztatásokat, házkutatásokat foganatosítanak a kommunistagyanús szakszervezeti aktivisták és szervezeteik ellen. Munkásotthonbéli tevékenységük okán a Kollégium tagjai elhagyják lakhelyüket. Buday (apja professzor a szegedi egyetemen), Bibó (apja a Könyvtár igazgatója és Széll István (apja a főrendi ház tagja, az ügyvédi kamara elnöke, rokona néhai Széll Kálmánnak) érintettsége miatt a rendőrség azonban eltekint a Kollégium radikálisabb tagjainak letartóztatásától. </p> <p> A Szegedi Tudományegyetemen történő zsidóellenes atrocitások, verekedések, bűzbomba-robbantás, zsidóverések Radnóti költészetében (Mint a bika/1933; Tört elégia/1933; Kortárs útlevelére/1934) megjelentek, és hozzájuk Buday metszetei társulnak az Új hold című kötetben, ami 1935-ben jelent meg. A lírát és képzőművészetet megjelenítő tevékenységnek ritka szép példája ez a közös munka. Az utolsó vers, a Kortárs útlevelére ajánlása: „A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának, a növelő közösségnek, barátainknak.” </p>	<p> Radnóti, Buday, Baróti, Ortutay, Kárász, Hont, Balla, Árvay, Széll, Erdei, Reitzer, Tomori, Gáspár, Tolnai és együtt </p> <p> Narrátor I. szinkron Hétvezér u. külső </p> <p> Korabeli cikkek a rendőrségi eljárásokról és perekről </p> <p> Narrátor I. folytat u. o. szinkron </p> <p> Versek nyomtatásban montázs </p> <p> Nevezett vers ajánlása külön inzertként </p>
--	--

Zene felkever, majd elhalkul

A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma munkásságának külön nagy fejezete a színpadművészeti tevékenység. Mint ahogy azt már az előbbiekből is sejteni lehet, Berczeli és Hont a két fő teoretikus, Gémier és Reinhardt, akiknél Hont Párizsban és Berlinben tanult, a hivatkozás. Berczeli főleg ír, Hont főleg rendez.

„A drámai játék nem lehet öncélú, mert ha struktúrájából hiányzik a világnézet oszlopa, akkor az elveszti kapcsolatát és drámai értelmét... Az új dráma újra felveszi a kapcsolatot a nézőtérrel, a közönség közül szólítgatja elő szereplőit, hogy ezzel is éreztesse a két tényező belső közösségét.”

„A színházakba be kell vinni a tömegek hitét és világnézetét!”

Berczeli drámái kamaradarabok, az expresszionizmus jegyében fogantak. Lázadó költőként, íróként jegyzik. Éles pacifizmus, háborúellenesség jellemzi, drámáiban megjelenik az anarchizmus és az individualizmus is. A szegedi színház ellenáll Berczeli drámáinak, némi felsőbb kívánságra kiveszik A lángész és Fiatalok című, már műsorra tűzött darabjait a programból.

„A karakter nyomába az eszme és a gondolat lép, a hősök küzdelme hitvallások küzdelme. (...) „Nem egyének, hanem gondolatok tornájáról van szó”

Színpadművészeti elképzeléseiket elméleti síkon is kifejti és érzékelhetővé teszi Hont Ferenc, akinek A színjáték című tanulmányát A Kollégium könyv formájában is kiadta..

„ A színjáték mindenkor és mindenütt valamely kisebb, vagy nagyobb csoport, tömeg, egyszóval kollektívum közös megnyilatkozása. Az egyén nem hozhat létre színjátékot. Azt kizárólagosan az aktív és passzív szereplők csoportjának közös értékteremtése jellemzi. A színjáték tehát tömegművészet, és mint ilyen, a közvetlenül nem érzékelhető szellemi tartalmat, a képzelet, érzés, és gondolatvilág elemeiként érzékelhető anyagban eleveníti meg. Ilyen anyag maga az ember, a színész és ennek megnyilvánulásai, mint hang, mozgás, stb. De megelevenítő anyaggá válhatnak bábuk, álarcok, díszletek, kellékek, hangok, fények, valamint egyéb tárgyak és produktumok is. De, minthogy tömegművészet, anyagát egyszerre egy egész csoport érzékeli, csakis az auditív és a

Narrátor I.

szinkron, Szegedi Nagyszínház, előtér.

Gémier és Reinhardt fotó

Színész XI. Berczeli

szinkron, u.o.

Színész X. Hont, u.o.

Narrátor I.

szinkron, u.o.

Színész XI. Berczeli, u.o.

Narrátor II.

(csak hang)

A tanulmány címlap és belelapozás

Színész X. Hont, u.o.

szinkron

Színházi próbák montázs

kellék és díszletraktár képei

<p>vizuális úton felfogható jelenségek jönnek számításba.”</p> <p>A Kollégium legnagyobb vállalkozása a Szegedi Szabadtéri Játékok megszervezése. A Dóm köré - Rerrich Béla tervei alapján - árkádos épületegyüttes készült 1928 és 1930 között, melyben helyet kapott a Püspöki Palota, a teológiai szeminárium, az egyetem kutató intézetei és a Pantheon.</p> <p>(„) ’927-ben tértem vissza Párizsból, és Szegeden felkerestem az akkori polgármestert Somogyi Szilvesztert, és elmondtam neki, hogy az akkor még romokban lévő Dóm téren - még nem épült föl - szabadtéri játékokat szeretnék rendezni. Olyan játékokat, amelynek megtekintésére nemcsak az ország minden részéből, hanem külföldről is jönnének látogatók. Erre - sohasem felejttem el - Somogyi Szilveszter csöngetett a hajdújának, aki bejött, és azt mondta a polgármester neki: János, maradjon itt, ameddig ez az úr itt van, mert ez az úr bolond!”</p> <p>„Most építjük a Szegedi Fogadalmi Templom körül az egyetem árkádos terét, talán majd itt lehet a Salzburgi dóm előtt folyt játékok mintájára, népies és művészi passiójátékokat rendezni.”</p> <p>Ezt Klebelsberg Kúnó kultuszminiszter mondta a Pesti Napló tudósítójának 1928-ban, de mások fantáziáját is megmozgatta a különlegesnek tűnő épületegyüttes. Juhász Gyula ötlete volt eredetileg, és Hont koncepciója valósulhatott meg, legalábbis részben:</p> <p>„ A megvalósítandó ünnepi játékok csak akkor kelthetnek igazán érdeklődést, ha teljesen eredeti formában jelentkeznek, és ha lényegesen különböznek minden más szabadtéri játéktól. (...) Föl lehet, és föl kell használnunk a külföldi színpadművészet eredményeit, de csakis, mint eszközöket. (...) Fölhasználhatjuk a magyar misztériummaradványokat és ezeket aztán kiegészítheti és átdolgozhatja valamelyik magyar író.”</p> <p>Gróf Klebelsberg Kunó egy későbbi, a Pesti Naplóban közölt írása szerint:</p> <p>„A szegedi ünnepi játékoknak az volt a nagy jelentősége, hogy megmutatták, hogy Magyarországon ilyen dolognak megvannak az előfeltételei. Egy balsiker csírájában megölte volna a gondolatot. A siker ellenben arra sarkall, hogy a jövőt tervszerűen előkészítsük.”</p>	<p>Narrátor I. szinkron, Szeged, Dóm tér</p> <p>Színész X. Hont. Dóm téri színpadon, szinkron</p> <p>Narrátor III. Klebelsberg Kúnó szerepében (csak hang) Képek az építésről</p> <p>Narrátor II. (csak hang)</p> <p>Építkezés képei folyt.</p> <p>Színész X. Hont. u.o. szinkron</p> <p>Narrátor II. (csak hang) Klebelsberg kép</p> <p>Narrátor III. Klebelsberg Kúnó (csak hang) Képek a Dóm építéséről</p> <p>Színész X. Hont szinkron, u.o.</p>
--	--

<p>„Lehívták Szegedre Hevesi Sándort, hogy nézze meg a teret. Először azt mondta, hogy itt nem lehet szabadtéri játékokat rendezni, de azután Klebelsberg tovább ösztökélte, hogy csináljon valamit, és el is határozták, hogy a Nemzeti Színház vendégszerepelni fog a szegedi szabadtéren, Vojnovich Géza Magyar passió című misztérium-játékával. Le is jöttek, meg is rendezték, óriási ráfizetéssel, úgyhogy úgy látszott, hogy ennek nem lesz folytatása.”</p> <p>A hivatalos kultúrpolitika nagy sikernek nyilvánította a Magyar Passiót, ezért senki nem gondolta, hogy a következő évben elmarad a rendezvény, ugyanis a honvédelmi miniszter, Gömbös Gyula nem bocsátotta a katonaságot a szervezők rendelkezésére, így nem volt, aki színpadot építsen. A Stefánia sétányon egy Hont rendezést mutattak be, a Szép Helénát, majd a Dóm téren egy élőképet a Magyar Szenteket, de ezt nem lehet Ünnepi Játékokként említeni.</p> <p>1933 júliusában a helyi katonaság felállította a nézőteret. Így, augusztus 26-án, Hont rendezésében mutathatták be Az ember tragédiáját.</p> <p>„A szegedi fiatalok nem csak közreműködtek, de ihletően sugalmaztak és segítettek a szabadtéri előadások megvalósításában. Tervekkel, elgondolásaikkal, több évre, több évtizedre elegendő elképzelés és terv készült, hogy csak egyet említsek, a népi játékokból szerkesztendő szabadtéri játék elgondolását, amelyet Ortutay Gyulával együtt terveztünk, és az Ember tragédiájának az előadását, amellyel a Szegedi Szabadtéri Játékok előadássorozatát sok nehézség után megkezdtük. Buday György tervezte Az ember tragédiája első előadásának a díszleteit. Egy széles, több lépcsőfokos és több emelvényes, modern (...) játékteret épített.”</p> <p>A '33-as Tragédia bemutatót tartják a játékok igazi indulásának, hisz ekkor Lehotay Árpád, Tőkés Anna és Táray Ferenc, a Nemzeti Színház művészei adják meg az esemény rangját, és játsszák a három fő szerepet, s ez volt az első, kifejezetten erre a színpadra tervezett mű.</p> <p>„A szabadtéri játéknak nem a szabad térség a legfontosabb tényezője, hanem a tömeg... és csak az az előadás nevezhető szabadtéri játéknak, mely a jelenlévő és a korát kifejező tömeg igényeit is kielégíti.”</p> <p>1934-ben a nagy siker ellenére gróf Bánffy Miklós rendezi a Tragédiát, a Kollégium minden közösséget megszakít a Szabadtéri Játékok szervezőivel.</p> <p>1935-ben útjára indítják A színpad című kiadvány-sorozatot.</p>	<p>Narrátor I. szinkron, u.o.</p> <p>Színész X. Hont szinkron, u.o.</p> <p>Buday színpadtervei</p> <p>Narrátor II. (csak hang): Képek az első előadásról a főszereplőkkel</p> <p>Színész XI. Berczeli szinkron, u.o.</p> <p>Narrátor I. szinkron, u.o.</p> <p>plánváltás Az újság induló lapszáma</p>
--	--

<p>Elsősorban Hont elképzelései érvényesülnek, Brecht, Piscator, Gemier, Lorca elveinek követése a cél, a Kollégium bekapcsolódik a nagy európai antifasiszta színházmozgalomba.</p> <p>„A XX. század harmincas évei az uralmon lévő rétegek politikájának egyre erősödő jobbrafordulását mutatják. (...) Azokban az országokban, ahol a politikai küzdelem élesedik, a színjáték egyre határozottabban szolgálja a politikai célkitűzéseket”</p> <p>Hont, és <i>A színpad</i> felköltözik Pestre, 1936. május 10-én megalakul a Színháztudományi és Színpadművészeti Társaság. A Színpad a II. számától, mely 1936 májusában jelenik meg, a Magyar Színháztudományi Társaság hivatalos lapja lett. Titkára Hont, jegyzője Tolnai, választmányi tag Buday, Ortutay, Tomori, Bálint György, Sík Sándor, Várkonyi Hildebrand, tag lesz minden Kollégiumi tag. Ortutay, Erdei, Széll cikkei itt jelennek meg. A lap 1937-ig jelenik meg.</p> <p>..... vagyok, Széll István szerepét kaptam.</p> <p>„Egyszerűen lenyűgözött Hont tempója és munkabírása. Ez a vékony kis ember, a lassú megfontolt beszédével számomra maga volt a kinyilatkoztatás. Lelkesen segítettem neki már '31-ben, a Szegedi Munkásotthon rendezvényén. Bármiben, amiben tudtam. Pl. a rendezésben. Különpróbákban. Szerettem volna, ha <i>Indulunk</i> című kötetemből is választ verset, de nem így hozta a sors... (...) Családom nem örült szegedi szereplésemnek. Féltettek Hont körétől. (...) De még Pesten is sokáig segítettem neki, különösen a lap megjelentetésében.”</p> <p>Hont Ferenc 1937 új mozgalmat indít, Független Színpad a neve és az elméleti térről visszatér a gyakorlati térre. Új lapjuknak ugyanez a neve. Elméleti célkitűzésük:</p> <p>„a színháztól bármely okból elzárt vagy eltávolodott néprétegek tagjait, a parasztságot, a munkásságot, a vagyontalan értelmiséget be kell vonnunk a színművészet alkotóinak és élvezőinek táborába.”</p> <p>Gyakorlati célkitűzés:</p> <p>„a színháztól visszahúzódott magyar írók, különösen a szociális lelkiismeretükről tanúságot tett fiatal költők, elbeszélők megszólaltatása, szakosztályok felállítása, munkásotthonokat látogató szatirikus színpad, falvakat járó</p>	<p>Cikkek</p> <p>Színész X. Hont szinkron, u.o.</p> <p>Narrátor II. (csak hang) A színpad példányai, belelapozva</p> <p>Színész XVII. Széll István szerepében egészalakos, szinkron Plánváltás Színész XVII. folytat Szinkron Inzert:/Rekonstruált jelenet Széll István megjegyzései alapján/</p> <p>Narrátor I. szinkron, u. o.</p> <p>Színész X. Hont szinkron, u.o.</p> <p>Újság címlapja</p> <p>Narrátor I. szinkron, u. o. Színész X. Hont szinkron, u.o.</p>
---	---

<p>parasztszínpad, kísérletezést vállaló műhelyszínpad, zenekar, énekkar, szavalókórus szervezése a legközvetlenebb feladat”.</p> <p>1937-ben ismét Hont rendez a Szabadtérin a Tragédiát. Több színházi kísérletezése után, ilyen Csokonai Méla Tempefőije; Móricz Ludas Matyija; Sárközi Dózsája; Radnóti Én és a világja, a színházkamarai törvény lehetetlenné teszi a gyakorlati munkát. Megszűnik a mozgalom és a lap.</p> <p>Zene felkever, majd elhalkul</p> <p>A Kollégium irodalomelméleti publikációs tevékenysége külön nagy fejezete tevékenységüknek. Irodalomtörténeti szempontból hat különösen fontos tanulmányt jelentettek meg. Elsőként említhetjük talán Tolnai Gábor tanulmányát, A szabadvers és a lírai formák válsága című viszonylag rövid dolgozatot, melyet a szerző 1931-ben írt, és a szabadvers mindenek-felettiséget hirdeti, vitatkozva Berczelivel, aki a vers kötöttségében hisz, annak erős ritmizáló ereje miatt. Országos vita bontakozott ki ennek nyomán.</p> <p>....vagyok, színművész, Tolnai Gábor szerepébe bújok.</p> <p>„A szabadvers reprezentánsai - maguk a költők - igyekeztek ugyan megmagyarázni formájukat, de ezeknek az ösztönös költőknek esztétikai fejtegetései nem tudtak olyan meggyőzőek lenni, mint költeményeik. Az ellentábor pedig kihívó támadást nem kapva az újaktól, a nemtörődés negációjában élt és a kötött formák hagyományaira hivatkozva nem volt hajlandó egyenjogúsítani ezt a formát apáik költészetével.</p> <p>Ha igazán élvezni akarunk egy kötött verset, akkor hangosan kell olvasnunk. A nyomtatott betűvel azonban nem fér össze a hangos olvasás. Ki gondol arra, hogy hangosan olvasson...? Persze... a némán olvasott kötött formák igen kevés visszhangot támasztanak az ember lelkében.”</p> <p>Baróti Dezső Dugonics András és a barokk regény című munkáját és Ortutay Gyula Tömörkény István c. tanulmányát e filmben a Kollégiumnak a népi kultúra elemeit feltáró munkái között már méltattuk, ám Baróti Dezsőnek 1933-ban még egy tanulmányát kiadták, amelyben Juhász Gyulának, Szeged költőjének az elefántcsont-toronyból történő szemlélődéstől a megoldáskeresésig megtett útját írta meg.</p> <p>„Az ötvenedik évét most betöltött Juhász Gyula költészete igen jellemző módon mutatja mindazon eszme és stílusirányzatokat, melyek a modern magyar irodalmat az utóbbi évtizedekben</p>	<p>Narrátor II. (csak hang):</p> <p>Színházi plakátok</p> <p>Narrátor I. szinkron, Ady téri bölcészeti épület</p> <p>Színész XII. Tolnai Gábor szerepében szinkron, Aud. max. terem egészalakos Plánváltás szinkron folyt:</p> <p>Belelapozás a tanulmányba</p> <p>Narrátor I. szinkron u.o.</p> <p>belelapozás a tanulmányba</p> <p>Színész VII. Baróti Dezső szinkron, Aud .max.</p> <p>Juhász Gyula kötetek</p>
---	---

<p>mozgatták, sőt, nagy részét máig is mozgatják. Juhász költészete ezenkívül szorosan kapcsolódik Szeged sajátos, népi arcához. határozott művészi értékén kívül ez a két körülmény teszi indokolttá alkotásainak közelebbi vizsgálatát.”</p> <p>Radnóti Miklós Sík Sándor szemináriumain ismerte meg Kaffka Margit prózáját és verseit, s olyannyira behatóan foglalkozott a spanyolnáthában 1918-ban elhunyt író művészetével, hogy nem csak egy tanulmányt ír róla Kaffka Margit művészi fejlődése címmel, amit a Kollégium ki is adott, hanem Sík Sándor elfogadta ezt doktori disszertációja témájául is. Ebben Kaffkának az egyszerű igazságlátástól a változtatni akarás felé tett útját írta meg, kiemelve prózájának élményeken alapuló dokumentáló jellegét.</p> <p>„Mindenen túl asszonyíró volta magyarázza azt az éles és feltűnő, de ugyanakkor magától értetődő különbséget, mely asszony és férfialakjai ábrázolásában tűnik fel. Míg az asszony lelki életét, sőt, mondhatjuk idegéletét mélyenjáró és széles mederben készíti elő az események számára, és ugyanilyen szélesen és biztosan vonja le az események konzekvenciáit, gyakran a dokumentum magasságáig emelkedve,... addig férfialakjai rajzában józan és tudatos óvatosság nyilvánul meg. Épp e tudatos óvatossággal sikerül mindig – ha szükség van rá,- megbízható, történést és konfliktust elbíró férfiakat formálnia. Ebben különbözik valamennyi asszonyírótól, akik nem szívesen veszik tudomásul e biológiai adottságot és a férfíró kölcsönvett szemével nézve szétfolyatják a képet, vagy elrajzolják a lélekrajzot.”</p> <p>Tolnai Gábor másik tanulmánya - Erdély magyar irodalmi élete – megjelent 1933-ban a Kollégium kiadásában, - egyértelműen fogalmaz: a l’art pour l’art helyébe lépő szociális problémalátást tartja a korabeli erdélyi magyar irodalom legbiztatóbb jelenségének. Egyúttal egy nagyon fontos vita végére is pontot tesz:</p> <p>„Ha definiálni akarnánk a mai erdélyi író, a mai erdélyi irodalmat, valahogy így hangzana a meghatározás: Erdélyi magyar író ma mindaz, aki a románoktól megszállott területen tollával szolgálja a magyar irodalmat. – Erdélyi magyar irodalom pedig az az irodalom, amely a román uralom alatt éli a maga életét.”</p> <p>Tolnai már 1933-ban, Buday, Baróti, Ortutay és Radnóti pedig 1936-ban szembefordul a MTA pozitívizmussal és belépnek a progresszív Irodalomtudományi Társaságba.</p> <p><i>Zene felkever, majd elhalkul</i></p>	<p>montázs</p> <p>Narrátor I. szinkron, u. o.</p> <p>belelapozás a tanulmányba</p> <p>Színész III. Radnóti Miklós szinkron, Aud. max.</p> <p>Kaffka kötetek montázs</p> <p>Narrátor I szinkron, u.o.</p> <p>belelapozás a tanulmányba</p> <p>Színész XII. Tolnai Gábor szinkron, u. o.</p> <p>Kortárs kötetek montázs</p> <p>Narrátor II. (Csak hang) Nevezettek fotói, IT alapító okirata</p> <p>Narrátor I.</p>
--	---

<p>A Kollégium tevékenységi körei közül már csak szociológiai munkásságukról nem beszéltünk. Erdei Ferenc 1931-ben tanulmányt ír Királyhegyesről, majd Makóról, közli a Népünk és Nyelvünk, könyvben, anyagi okok miatt nem jelenik meg. Személyes sorsán keresztül mutatja be, milyen volt az a világ ahonnan a parasztságot szerették volna kiemelni</p> <p>.... vagyok, színművész, Erdei Ferenc szociológus szerepét kaptam a filmben.</p> <p>„A kis szentlőrinci házban, amelyben születtem, a nyugtalan mezővárosban, ahol nevelkedtem, a makói kertekben és szántóföldeken, amelyek parasztmunkára tanítottak, soha nem mondták ki a szót. Éltünk, dolgoztunk és olykor megpihentünk a paraszt törvények szerint, de mint a zsidók a Jehováét, mi sem ejtettük ki a sorsunk nevét soha. Egyszer hangzott el a szó a szülői házban, s idézésére mintha istenek szállták volna meg a szívünket, úgy dermedtünk meg.</p> <p>Felső iskolás voltam már, és gyakorta kellett kimaradnom az előadások miatt a sürgős mezei munkából, amikor egyszer nagyapám rettenetes komorsággal támadt apámra miattam. Mintha a legfölső átkot mondta volna ki, úgy dörgött:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jól van ez így? Paraszt létedre urat nevelsz a fiadból? Az ütő megállt bennünk, s a bűn nehéz tudatában apám is, aki pedig régen föllázadt már sorsunk ellen, csak gyöngye tagadással mert felelni: - Hiszen nem lesz ez úr! Nem dolgozik éppúgy, mint mink? Nem paraszt ő most is? - Nem!– zúgta rá a nagyapám, és rideg paraszt fejét elfordította rólunk.” <p>A Kollégium tagjai között baráti kapcsolatok is szövődtek. A bölcsészek (Radnóti, Ortutay, Baróti, Tolnai) mellett a jogászok (Erdei, Reitzer, a külsős Bibó) baráti kapcsolatai említhetők szorosabbként, de Erdei és Ortutay barátsága is ismert volt, melynek alapja az a közös meggyőződésük volt, hogy megkezdődött a paraszti társadalom széthullása. Ez már a falujárások idején is érződik. Erdei szerint: „a parasztművészet pusztulásra van ítélve, s ez a pusztulás a társadalom helyzetével van szoros összefüggésben.” Felismeri, hogy a parasztság csak látszólag egységes, felismeri a parasztság differenciálódásának folyamatát, felismeri, hogy milyen lényegi különbségek vannak az egyes csoportok között, hogy felbomlik a faluközösség, hogy a parasztok szabadulni igyekeznek saját életkörülményeiknek a szorításából, a sorsuktól, s mindentől, ami ezzel kapcsolatban áll, a</p>	<p>szinkron, MTA székház</p> <p>Színész XIII. Erdei Ferenc szerepében szinkron, Makó, Erdei- emlékház, egészalakos plánváltás Színész XIII. Erdei folytatja szinkron</p> <p>Narrátor II. (csak hang) Fotók közös kirándulásokról, rendezvényekről</p> <p>Életképek, fotók Erdei könyveiből</p> <p>Szociofotók</p>
--	--

<p>hagyományaiktól, a népi kultúrától. A paraszti kultúra megmaradásának lehetőségét egyfajta polgárosodásban látja.</p> <p>„A kelet-európai parasztság olyan réteget jelent, mely ki akar kelni önmagából: polgárosodni akar, vagy elpusztulni (...) külön és így együttvéve is produkálnak legalább annyit, mint a nagybirtok szervezetében... sőt, nagyon sokkal többet.”</p> <p>Egy sajátos szociológiai, ún. nevelésszociológiai munkát tett közzé a Kollégium akkor, amikor kiadta Reitzer Béla A proletárnevelés kérdéséhez című tanulmányát. Sajátos pályáivet futott be a mű.</p> <p>Megjelenése után olyan idők következtek, amikor a szerző, a zsidó Reitzer nem volt kívánatos szerző. A háború után a címe váltott ki ellenérzést, felületesen azt hitték, egy új Makarenko jelentkezett. A rendszerváltás után a hivatalos politika érezte úgy, nem komilfó most ilyet megjelentetni. Pedig, A proletárnevelés kérdéséhez című Reitzer-tanulmány minden ellenkező híreszteléssel szemben kritikai és bíráló írás. Ezt az alcíme is bizonyítja: Nevelésszociológiai bírálat. Csak ezt már kevesen olvasták el. A marxista nevelés bírálata, mely világosan kitűnik Várkonyi Hildebrand Dezső bencés professzornak a könyvhöz írt előszavából:</p> <p>„A proletárnevelés kérdése azok közé a problémák közé tartozik, melyek egy nagy történelmi kísérlet tárgyát teszik egy ma élő népnél, oly népnél, mely kétségtelenül sokat feláldoz eszméi propagandája érdekében az érdek- és illúziómentes tudomány szempontjaiból. Szemünk előtt folyik le az orosz proletárnevelés drámája, — beleszövődve az orosz állam- és társadalomalakulás másik, hatalmas drámájába, melynek peripetiáit aggódva figyeljük. (...) A szerző mindvégig megőrizte a teória nyugalmát ezen kritikai tanulmányában, mely a proletárnevelés lélektani, szociológiai és pedagógiai szempontjait veszi éles bírálat alá. Világos azonban, hogy minden elmélet, — még a tisztán kritikai is, — egyúttal gyakorlati jelentőséggel is bír. (...) A proletárnevelés kritikai taglalásából is csak akkor vonhat az olvasó, a politikus, a szociológus, a nevelő valódi gyakorlati jellegű következtetést, ha nem előzetes állásfoglalásából, politikából, vagy a marxizmus iránt érzett ellenszenvből indul ki, hanem a marxizmus nevelésméleteinek olyanféle kritikájából, aminőt a szerző is nyújt e rövid tanulmányban.”</p> <p>..... vagyok, színművész, Reitzer Béla szerepét játszom el.</p> <p>A proletárnevelés kommunista megalapozásánál kimutattuk, hogy a gyermek egyenlősítésének gondolata magában véve a</p>	<p>Színész XIII. Erdei folyt. szinkron</p> <p>Narrátor I. szinkron, MTA székház</p> <p>Könyv címlap, belelapozás</p> <p>Narrátor III. Várkonyi Hildebrand szerepében (csak hang)</p> <p>Képek szovjet iskolák tanulóiról, pionírokról, filmrészletek lelkesült gyerekseregekről</p> <p>Színész XIV. Reitzer Béla szerepében MTA székház, egészalakos, szinkron Plánváltás Színész XIV. folytat. szinkron</p>
---	---

<p>nevelésnek a tagadása, mert a nevelés értelmét éppen a közösség különböző fejlődési fokon álló tagjainak a nivellálása adja meg, ilyen fejlettségi különbségek hiányában egyszerűen nem aktuális. Ha pedig azt kérdezzük, milyen helyzetet foglal el a kommunista nevelélmélet a neveléstudomány irányzatai között, eredményüket abban kell összefoglalni, hogy elméleti tartalom tekintetében a kommunizmus nevelélmélete nem egyéb, mint politikailag átszínezett progresszív polgári reformizmus.”</p> <p>Zene felkever, majd elhalkul</p> <p>A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma lassan megszűnik szegedi lenni. Elsőként Balla Sándor és Berczeli Anzelm Károly hagyják el a Kollégiumot, személyes okok miatt, megbántottságukban megindítják az Izenet című lapot. Két száma jelenik meg, megöli a közöny és az érdektelenség. 1934-ben Ortutay, Hont és Tolnai elkerül Szegedről, Buday Olaszország, majd Anglia felé tájékozódik, Erdei és Bibó külföldi ösztöndíjakat kap.</p> <p>Erdői és Németh László vitájával megindítják a Magyarságtudomány című lapot, folytatják Baróti, Buday, Ortutay, Tomori cikkeivel, Tolnai tanulmányával.</p> <p>A Kollégium néprajzi, szociológiai, honismereti mozgalma épp úgy, mint a színpadmozgalom, országos méretűvé szélesedett. És ez lett a veszte is. Folyóirataikban (A színpad, Magyarságtudomány) egyre kevesebb cikk jelent meg a Kollégium tagjaitól. Négy irányba orientálódtak: A Nyugat, a Szép Szó, a Gondolat és a Válasz felé.</p> <p>A Nyugat már 1932-től közli Radnóti egyes verseit, Buday cikket ír az agrársettlemet mozgalom útjairól, ők, valamint Baróti, Ortutay és Tolnai részt vesznek Babits meghívására a szerkesztőségi értekezleteken is. Tolnai és Radnóti később rendszeresen foglalkoztatott munkatárs.</p> <p>A Szép Szó, József Attila folyóirata is közöl verset Radnótitól, méltatást Ortutay-Buday könyveiről. Barótit is megjelentetik. Gáspár Zoltán a Kollégium szociológus és történész tagja, aki Balla Sándor mellett és után a megjelentetett kiadványok, könyvek szerkesztője, stilizálója, kezdettől a Szép Szó egyik szerkesztője volt, akinek eszménye egy „tisztá” polgári demokrácia, melynek védelmében eljut a faszizmussal szembenálló erők táborába, a szellemi hadviselés egyik legnagyobb műveltségű harcosa lesz. József Attila halála után ő a Szép Szó utolsó szerkesztője.</p> <p>.... vagyok, Gáspár Zoltán szerepére kaptam felkérést</p>	<p>Narrátor I. szinkron Szeged, Dugonics téri szökőkútnál</p> <p>Magyarságtudomány c. lap fejléc és cikkek</p> <p>Szinkron</p> <p>Narrátor II. (csak hang) fejléc, cikkek, fotók</p> <p>Fejléc, cikkek, fotók</p> <p>Színész XV. Gáspár Zoltán szerepében, egészalakos, szinkron Plánváltás Színész XV. Gáspár folytatja</p>
---	---

<p>„egyértelműen és határozottan fejezem ki tartózkodásomat, elutasításomat, ha kell megvetésemet az egész politikai rendszerrel szemben. (...) aki a jobboldal és a baloldal között antinómiákban gondolkodik, elmélkedik... fordított Mefistó, aki mindig a jót akarja és mindig a rosszat cselekszi (...) A demokrácia emberi felelősségérzetére hivatkozva nem vagyok híve még az igazság érdekében történő erőszaknak sem, ám a megsemmisülés határán a demokráciának joga, sőt, kötelessége a hadviselés, ehhez a végső elhatározás óráján a fegyverekhez lelket és eleven hitet talál”</p> <p>A Gondolat Schöpflin Gyula újságja, aki Nagypál István álnéven Bálint Györggyel karöltve talál kapcsolatot a Kollégiummal. Radnóti verseit közlik, Tomori tanulmányáról közölnek kritikát, Ortutay-Buday Székely népballadák-járól írnak méltatást.</p> <p>A Válaszban megszokasodnak a Kollégium tagjaitól (Erdei, Ortutay, Reitzer, Tolnai, Radnóti) eredő írások, Buday fametszetei. Ortutay meghirdeti Magyarország felfedezését ez lesz a címe a könyvsorozatnak is. Féja Géza Viharsarok-ja után jön Erdei Ferenc futóhomok-ja. Előtte már megjelent Illyéstől a Puszták népe. Itt ír Kovács Imre, Szabó Zoltán, Kodolányi János, Németh László, Szabó Lőrinc, Sárközi György. A Válasz az egyik generálója a Márciusi Front megalakulásának, a 12 pont egyik fogalmazója Erdei. Körülöttük tömörül Hont, Radnóti, Gáspár, Ortutay, Tolnai, Reitzer, Tomori, Baróti. Vádlottak padjára ültetik a 12 pont fogalmazóit, Erdeit még A szabadság politikája c. cikkében írtak miatt nemzetgyalázás és büntett feldicsérése tárgyában is eljárásba veszik.</p> <p>A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma majd’ 10 éves működése végére ért. 1928 őszén falukutatással kezdtek az elsők még a Bethlen Gábor Körben, aztán kiteljesedtek az agrársettlemet mozgalomban, majd óriási energiákat mozgósítva könyvekkel, kiadványaikkal, fotóikkal, népi kultúránk fogyó értékeinek feltárásával és megőrzésével, szociológiai kutatásaikkal forradalmasították a magyar közéletet, az ország akkori leghaladóbb, legprogresszívabb értelmiségi csoportosulása voltak. Nem kis tett ez ettől a néhány, alig huszonéves fiatalembertől. 1938-tól a politikai légkör nehezzé vált.</p> <p>..... vagyok, színművész, Árvay Erzsébet szerepére kértek fel</p>	<p>szinkron</p> <p>G.Z.: Egyszerű kérdések, bonyolult válaszok 363.-366.</p> <p>G.Z.: Húsz év története 288.</p> <p>Narrátor II. (csak hang) fejléc, cikkek, fotók</p> <p>Montázs a Válasz megjelent példányaiból</p> <p>Címlapok, cikkek</p> <p>Narrátor I. szinkron a Dugonics téri szökőkútnál</p> <p>Színész XVIII. Árvay Erzsébet szerepében egészalakos, szinkron, Dugonics tér szökőkút Plánváltás Színész XVIII. Árvay</p>
---	--

<p>1938-ra már a Kollégium alig néhány tagja maradt csak Szegeden, azok is kétlaki életet éltek, mert hol Budapesten, hol Szegeden kellett lenniük. Sokan fontolgatták, hogy kivándorolnak, mások inkább baloldalra radikalizálódtak. Úgy hírlett Buday is kint marad Angliában.</p> <p>Én is visszavonultam már a közéletől, én,- református lévén - a Bethlen Gábor körben éreztem a legjobban magam, teljesen azonosulni tudtam munkájukkal. A Kollégiumot elsősorban szervezőmunkával segítettem, matematikus lévén kevesebb lendületem volt irodalmi, művészeti téren. Szóval családi állapotom miatt is (itt éltek férjem, gyermekeim), én voltam a biztos pont a Kollégium életében, logikus volt tehát, hogy Buday Londonból nekem küldte meg a feloszlató levelet és aztán én közöltem mindenkivel. Ez volt az a levél:</p> <p>„A Kollégiumi közösség ma, vagy a legközelebbi jövőben csak kockázatot fog jelenthetni a tagok számára, éspedig nem egyforma kockázatot. A Kollégium legkorrektebb és egyben sajnos legrealisabb tennivalója, félig akciója, ha néma tiltakozásul feloszlik.”</p> <p><i>Zene felkever, majd elhalkul</i></p> <p>Nem érdektelen és talán nem tanulságok nélküli, hogy ki, milyen pályát futott be későbbi életében.</p> <p>Az általam megszemélyesített Buday György Angliában telepedett le, és mint a Királyi fametsző Társaság tagja művészetével közmegebecsülést váltott ki az egész művelt világban. A Bárdossy kormány megfosztotta magyar állampolgárságától. Rákosi a háború után hazahívta és titokban egy nagy koncepciót készített elő ellene, de Ortutay figyelmeztette Budayt, aki azonnal visszazökött Angliába. Ezek után Rákosi is megfosztotta a már nem létező állampolgárságától. Lelkileg-idegileg összeomolva Couldsonban egy szanatóriumban élt, ott halt meg 1990-ben.</p> <p>Szerepem alanya Ortutay Gyula a háború alatt Bajcsy-Zsilinszky hatására részt vett az ellenállásban, a kisgazda párt tagja volt, de állítólag a kommunista párt is tagjai közt tartotta nyilván. A harcok után több fontos poszt birtokosa volt. Volt a Magyar Rádió elnöke, volt vallás és közoktatási miniszter, az Elnöki Tanács tagja, volt az ELTE rektora. Nevéhez kötődik az iskolák államosítása, az MTA önállóságának felszámolása, a tankönyvreform. Rákosi soha nem bízott a katolikus</p>	<p>folytat szinkron</p> <p>Inzert/Rekonstruált jelenet Árvay Erzsébet néhány levele és a róla írtak alapján/</p> <p>szinkron olvassa, áttűnéssel az eredeti levél, hangátkeveréssel Buday hangjával zár</p> <p>Inzert: EPILÓGUS</p> <p>Narrátor II. (csak hang) Együtt a 18 szereplő színész az egyetem aulájában, a nagy nyüzsi után ki-ki megtalálja a maga helyét: Színész I. Buday György szinkron</p> <p>Színész II. Ortutay Gyula szinkron</p>
---	---

<p>neveltetésű Ortutayban. A forradalom után komoly politikai szerepet már nem játszott. Politikusi életműve kérdőjelekkel teli, néprajztudósi, kultúraszervezői és oktatói életműve megkérdőjelezhetetlen. Kérdés, utóbbi erényei felülírják-e politikusi bűneit, vagy fordítva, politikusi tettei miatt kidobjuk-e az ablakon tudományos eredményeit?</p> <p>Radnóti Miklós alteregója voltam, az ő életét sajnós könnyű lesz bemutatnom. A még hátra lévő hat évében megnősül (ez nagyon fontos), publikál(gat), házitanítoskodik és szorgalmasan eljár munkaszolgálatra, merthogy zsidó. Aztán kikeresztelkedik (a szertartást Sík Sándor celebrálja, a keresztapja egykori tanára Zolnai Béla, az ő nevében Ortutay Gyula a barát mondja a szöveget), de ez sem segít. 1944 novemberében, a szerbiai Bor rézbányáiból hazafelé indított munkaszolgálatosok „erőltetett menetének” tagjaként Abdánál a keret tagjai meggyilkolnak 22 szinte már járásképtelen zsidót. Köztük őt is. Gyilkosai elnyerték méltó jutalmukat: vezetőjük, Tóth András díszsírhelye a Rákoskeresztúri Temető 298-as díszparcellájában még mindig megvan.</p> <p>Balla Sándorról, az általam megszemélyesített kollégiumi tagról keveset tudunk. Az Izenet bukása után elhagyja Szegedet, Budapestre kerül, különböző lapoknak dolgozik. A sértettség még mindig munkál benne, régi Művkollos társaival nem tartja a kapcsolatot. Saroglya című regényét a Magyar Téka Kiadó adja ki 1938-ban. Későbbi sorsa ismeretlen.</p> <p>Bálint Sándor személyiségét vettem kölcsön a filmben. Ő, a „legszögédibb szögédi”, egy mélyen vallásos családból származó nagyszerű néprajzos és folklorisztikus tudós volt, aki a Kollégisták Szegedről elkerülése után az egyetemen magántanári állást töltött be, majd nagyon rövid ideig kacérkodott a politikával is (1945-48 között nemzetgyűlési képviselő), de az új rend hamar megtalálja. 1950-től 1956-ig eltiltják a tanítástól, 1965-ben izgatásért felfüggesztett börtönre ítélik. 1966-ban kényszerű nyugdíjba vonul. Munkássága két területen kiemelkedő: egyrészt Szeged és környéke, másrészt a népi vallásosság kutatásában. A néprajztudomány 20. század közepére önállósuló egyik ágának, a vallási néprajz hazai megalapozójának tekinthetjük. Halálát baleset okozta: Budapesten egy autó elé lépett. A katolikus egyház kezdeményezte a boldoggá avatását.</p> <p>A Kollégium egyik külső tagjának, Bibó Istvánnak az alakját formáltam meg. Bibó bécsi és genfi tanulmányai után Erdei kérésére a Márciusi Front kiáltványának egyik szövegezője. A háború alatt menlevelek sokaságát állította ki zsidó menekültek számára. Egyetemi tanár volt Szegeden, majd 1949-től politikai passzivitásba merült. 1956. november 2-án</p>	<p>Színész III. Radnóti Miklós szinkron</p> <p>Színész IV. Balla Sándor szinkron</p> <p>Színész V. Bálint Sándor szinkron</p> <p>Színész VI. Bibó István szinkron</p>
--	---

<p>államminiszternek jelölték Nagy Imre koalíciós kabinetjébe, és november 4-én részt vet az első kormányülésen. A szovjet csapatok éppen aznap kezdték meg főváros ellen a Forgószél hadműveletnek nevezett támadást. Ekkor, az üres parlamentben írta meg a világ közvéleményének szóló kiáltványát. Ebben tiltakozott a forradalom fasiszta, restaurációs ellenforradalomként való beállítása ellen; és deklarálta, hogy a nép a függetlenség, a szabadság és a demokrácia megvalósítása érdekében cselekedett, azért, hogy a szovjet katonai erők távozzanak, és hogy megszüntessék a kommunista párt egyeduralmát. A szovjetek által behozandó bábkormány ellen passzív ellenállásra és sztrájkra szólította fel a lakosságot, továbbá kérte a világ közvéleményét és az ENSZ-et, hogy erkölcsileg és politikailag támogassák a forradalmat. 1957-ben letartóztatták, életfogytiglanra ítélték, 1963-ban amnesztiával szabadult. Tőle származik a mondás: demokratának lenni annyit jelent, nem félni! 1978-ban halt meg.</p>	
<p>Baróti Dezső szerepét játszottam, aki a Kollégium megszűnésekor és utána is Szegeden volt egyetemi tanársegéd, majd magántanár. Később az irodalmi tanszék vezetője, a bölcsészkar dékánja, majd az 1956-os forradalom idején az egyetem rektora volt. Akkor a diákokkal együtt vett részt a tüntetésen és ő irányította szervezett kimentésüket, amikor félő volt, hogy középük lövetnek. E szerepéért állásából eltávolították, majd letartóztatták és a Perbíró-per IV. rendű vádlottjaként 2 év, hat hónap börtönre ítélték. A Petőfi Irodalmi Múzeumban helyezkedett el, később a Sorbonne-on volt magántanár. 1994-ben hunyt el.</p>	<p>Színész VII. Baróti Dezső Szinkron</p>
<p>Az általam megszemélyesített Tomori Viola a Kollégium egyik leglelkesebb tagja volt. Falukutatóként vált ismertté, legismertebb két kutatásainak egyike Dudar, a másik Hollókő. Bár matematika-fizika szakos volt, mégis pszichológiából doktorált Várkonyi Hildebrandnál. Ott lett tanársegéd. Elnyerte a Humboldt ösztöndíjat, 1937-ben a londoni Le Play Haus magyarországi faluszociológiai kutatását szervezte meg Tomori a Bakonyban, Zirc kistérségben, Dudar községben. Nemzetközi kutató tábor szállta meg a falut vezetésével. A II. világháború után Székelyudvarhelyen tanított 1952-ig. Nyugdíjas éveire – kolozsvári születésű lévén - Erdélyben maradt. Fő kutatási területe a néplélektan és a szociálpszichológia. Férje halála után, az 1980-as években Magyarországon élő gyermekeihez költözött, 1998-ban Tiszaújvárosban, Magyarországon halt meg.</p>	<p>Színész VIII. Tomori Viola szinkron</p>
<p>Kárász Judit egy szinte véletlen hazalátogatás eredményeként lett a Kollégium tagja, Németországból, a Bauhaus iskolájából jött és oda is ment vissza. Zsidó származása miatt azonban</p>	<p>Színész IX. Kárász Judit szinkron</p>

1935-ben menekülnie kellett és ő a Dániához tartozó Bornholm szigetet választotta, ahol együtt élt Hans Henny Jahn német íróval és családjával, akik szintén itt vészelték át a háborút. 1935-1949 között, míg Dániában élt, tíz évig Jahn tanyáján fizikai munkát végzett. 1949-ben ő volt a budapesti VIT-en a dán delegáció tolmácsa. Ortutay, Hont és Radnótiné Gyarmati Fanni hívó szavára decemberben visszatért Magyarországra. 1950-től múzeumi fotográfus volt. Csalódott. Hazatérése után invenciózus munkára nem látott lehetőséget; a kultúrpolitika akkori világa nem nyújtott számára perspektívát. Alkotói tevékenysége abbamaradt. 1977-ben halt meg.

Hont Ferenc, akinek a szerepét magamra vettem, a Kollégium feloszlása után egy ideig a színház környékén próbál érvényesülni, de nem sok sikerrel, a zsidótörvények miatt nem kap lehetőséget. Munkaszolgálatra viszik a keleti frontra, ahonnan Moszkvába szökik. Csak 1945 júliusában tér vissza. Azt mondják, elkésett. Addigra kiosztották a lapokat. A korábbi harcostársak elfoglalták a jó helyeket. Hét kulturális intézményben volt vezető, többek közt a Színház és Filmművészeti Főiskola főigazgatója, az Országos Színház-történeti Múzeum főigazgatója.

1949 márciusában Kossuth-díjjal tüntették ki. Ezután a Szabad Nép megbírálja. Az újság szerint személyi kultuszt épít. Egyszerre három állásából mentik fel. Visszatérne a rendezéshez, de darabját átveszi újraértelmezésre az igazgató. Újabb megalázás... Nehéz természetű ember volt, akaratos, lobogó, aki nehezen viselte, hogy más, ugyancsak a Szovjetunióból visszatérő pályatársa nagyobb ívű pályát futhatott be nála, ezért bírálói szerint több feljelentést írt, próbált ekképp érvényesülni. Neki tulajdonítják Balázs Béla háttérbe szorítását is. Sok szakmai ellenfele volt, akik megszegyenítették, lehetetlen helyzetbe hozták. 30-as évekbeli szakmai újdonságai ekkorra már avítottak, túlhaladottak lettek. 1979-ben halt meg.

Az Izenet bukása nem törte meg az általam megszemélyesített lázadó, anarchizmusra hajlamos Berczeli Anzelm Károly lelkét. 1939-ig tanársegéd volt a Szegedi Egyetemen, majd az Országos Széchényi Könyvtárban dolgozott. 1942-1947 között a Kultuszminisztérium referense, majd 1954-1964 között az Értelmező Szótár szerkesztőségének belső munkatársa volt.

Költészetére egyformán hatott az avantgárd és a népköltészet, szerette a különleges, groteszk képeket, kifejezéseket. Regényeket és színműveket és bábjátékokat is írt. Ismert műfordító volt, talán legfontosabb műve Janus Pannonius fordítása. Különösen az olasz és spanyol irodalmat tolmácsolta nagy sikerrel, Giuseppe Ungaretti, Calderon, Lope de Vega, és a franciából Victor Hugo. 1982-ben halt meg.

Színész X. Hont Ferenc
szinkron

Színész XI. Berczeli Anzelm Károly
szinkron

<p>Az általam megrajzolt Tolnai Gábor, vagy, ahogy halála előtt mondták, Tolnai professzor, Budapesten találta meg igazi önmagát. Több lapnak dolgozott egyszerre. A háború azonban őt is csöndre kényszerítette. 1945-1948 között főigazgatója volt az Országos Széchényi Könyvtárnak. 1948-ban a MTA levelező, 1962-ben pedig rendes tagja lett. 1948-1949-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban az egyetemi és tudományos főosztály élén működött. 1949-1950 között római követ. 1953-1980 között az ELTE régi magyar irodalomtörténeti tanszékének vezetője. 1990-ben halt meg.</p>	<p>Színész XII. Tolnai Gábor szinkron</p>
<p>Az általam megformált Erdei Ferenc nagyon alacsony sorból jött, nagyon magasra emelkedett és nagyon mélyre zuhant. A Kollégium megszűnése után beleveti magát a politikai tevékenységbe. A Márciusi Front meghatározó egyénisége. A Nemzeti Parasztpárt egyik megalapítója. A népi írók egyike, a szárszói találkozó egyik szervezője. 1944 decemberében Makó jelöltjeként az Ideiglenes Nemzetgyűlés képviselője, majd a megalakult Ideiglenes Nemzeti Kormány belügyminisztere. Tudományos tevékenysége elismeréseként 1948-tól a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Idáig minden szép.</p> <p>A padlássöprések időszakában, 1949 és 1953 között földművelésügyi miniszter, de volt igazságügyi miniszter is. A gyakorlatban teljesen együttműködött a kommunistákkal, az ötvenes évek rákosista törvénytelenéseiben nagy szerepet vállalt. 1955-ben újra földművelésügyi miniszter, majd a Minisztertanács elnökhelyettese. A forradalom alatt, 1956. október 30-tól Nagy Imre kormányában a szűkebb kabinet tagja. Nem örvend népszerűségnek. November 3-án a csapatkivonási tárgyalások esti, tőköli tárgyalásán Maléterrel együtt a KGB letartóztatta, de Kádár János személyes kérésére szabadon bocsátották. Letartóztatása alatt alaposan megverték, jellegzetes hosszú haját kopaszra nyírták, megalázták. Itt valami eltört benne. Formálisan továbbra is együttműködött a politikai vezetéssel, súlytalan tisztségeket kapott is, a szovjetek iránt érzett addigi kritikátlan lojalitása azonban elfojtott gyűlöletbe fordult át. A Magyar Tudományos Akadémia, illetve a Hazafias Népfront főtitkára. Gyakorlatilag parkoló pályára állították. Az 1960-as évektől az agrárpolitikai reform (melléküzemágak, háztáji gazdaságok) szorgalmazója. Kossuth-díjat kapott 1948-ban és 1962-ben. Erdei értékelésekor politikai tevékenysége mellett a másik serpenyőbe oda kell tenni tudományos tevékenységét és műveit, a Futóhomokot, A magyar falu-t, A magyar város-t, A magyar tanyát és a többi munkáját is. Hont Ferenc és Ortutay Gyula mellett ő a harmadik olyan tagja a Kollégiumnak, aki hitt, vagy hinni akart a kommunista eszmerendszerben, és pont az a rendszer kényszerítette őket hallgatásra, amelynek eljövételét annyira várták. 1971-ben Budapesten halt meg.</p>	<p>Színész XIII. Erdei Ferenc szinkron</p>

<p>Reitzer Béla bemutatása nem lesz hosszú, minthogy az élete sem volt az. A Kollégium feloszlata már Budapesten érte. Zsidó származása miatt egyre fogyott körülötte a levegő, de nem akart kivándorolni. Megírta az Ezer munkás a szabad időről c. tanulmányát Rostás Ilonával, 1940-ben, amely a hazai szociológiai irodalom egyik úttörő vállalkozása.</p> <p>A II. világháború kitörése Svájcban érte, a behívóra, - jó hazafi lévén - hazatért. 1941-ben munkaszolgálatra rendelték. 1942-ben nyoma veszett a Don kanyar mellett, állítólag egy ukrán hadikórházban halt meg.</p> <p>Az általam megformált Gáspár Zoltánt 1936-ban „felkérték” Pestre a Szép Szó szerkesztői. Így aztán nincs mit csodálkozni azon, hogy József Attila koporsója fölött ő mondta a beszédet. 1938-tól 1944. márc.-ig az Esti Kurír belső munkatársa volt. Publicisztikai írásaira humanista antifasizmusa jellemző. Élesen tiltakozott minden faji előítélet ellen. Bertold Brecht egyik fordítója volt. Gáspár Zoltán eszménye egy olyan szellemi magatartás, mely egyértelműen és határozottan fejezi ki tartózkodását, elutasítását, ha kell megvetését az egész politikai rendszerrel szemben. 1944. márc. 19. után vidéken bujkált, a Gestapo a lakásán kereste. Decemberben visszatért Bp.-re. Lakásának kapujában 1945. január 13-án, néhány nappal Pest felszabadulása előtt egy német tiszt golyója megölte.</p> <p>Az általam bemutatott Müller Miklós számára a nagy lehetőséget az Atheneum Könyvkiadó jelentette, amely 1936-ban vele készítette el falukutató sorozatának fotóit. A nagy felismerést pedig az Anschluss jelentette: Magyarországhoz túl közel került a német birodalom. Zsidó származása miatt 1938-ban emigrálásra kényszerült. Franciaország, Portugália után Marokkóban (1939) majd Spanyolországban (1947) telepedett le. Fotóriportokat, illusztrációs felvételeket készített a sajtó számára. Madridban fotóstúdiót nyitott. Alkotásai idegenforgalmi kiadványokban jelentek meg. Fotóművészeti hagyatékában 55 ezer felvétel található. Egy kis töredékét őrzi az Orosházi Képtár és a kecskeméti Magyar Fotográfiai Múzeum. Több évtizedes alkotói munkásságát 1998-as hazalátogatásakor a Köztársasági Érdemrend tiszti fokozatával ismerték el. 2000-ben hunyt el a spanyolországi Llanesben.</p> <p>Széll Istvánt ismerjük legkevésbé a Kollégium tagjai közül. Még segíti a Kollégium tagjait színpadi munkálkodásaikban, még ír cikkeket A színpadba és a Független színpadba, és talán a Magyarságtudományba, de a kapcsolatok kezdenek kihűlni. A háború alatti sorsáról már semmit sem tudunk, halálának helye és időpontja is általunk ismeretlen.</p>	<p>Színész XIV. Reitzer Béla szinkron</p> <p>Színész XV. Gáspár Zoltán szinkron</p> <p>Színész XVI. Müller Miklós szinkron</p> <p>Színész XVII. Széll István szinkron</p>
---	---

<p>Az általam filmre vitt Árvay Erzsébet volt az, aki ebben az eltérő származású, neveltetésű és egyéniségű különbségekből fakadó heterogén összetételű élcsapatban „az egyetemes kereszténységhez, ill. annak erősen demokratikus és szociális szárnyához kapcsolódó” elveket vallotta- írta róla Lengyel András. Ő volt az állandóság, ő volt az adminisztráció, ő volt a megbízhatóság, az anyagiak gyűjtésének – ma úgy mondanák a marketingnak – a lelke. 1933-ban ment férjhez Kalmár László matematikushoz. Gyermekai megszületése után a közéletől visszavonult. Tomori Violának még segített, részt vállalt a Dudaron megrendezett nemzetközi „falukutató” konferencia, az ún. dudari „falutanulmányozás” szervezésében 1996-ban Szegeden halt meg</p> <p><i>Zene felkever, majd elhalkul</i></p>	<p>Színész XVIII. Árvay Erzsébet szinkron</p> <p>Stáblista</p>
--	--